

Polder.blad

Oktober 2015

natuurpunt

Hobokense Polder

Ilona en Yaro bij het bijenhotel aan de Polderstadschool - Foto: Danny Jonckheere

Een boeiend najaar dient zich aan ...

September... kinderen terug naar school, terug leren omgaan met een drukke agenda.... Maar zeg eens eerlijk, de zomer was toch fantastisch? Terwijl we nog wat nagenieten tijdens het bekijken van de kleurrijke foto's van allerlei activiteiten dichtbij of ver weg, beginnen in mijn hoofd de eerste 'to-do lijstjes' al te verschijnen, want er is weer veel werk in onze geliefde Polder.

Na een zalige natuurvolle vakantie met veel stilte-plekjes beseffen we maar al te goed hoe belangrijk de Polder voor vele mensen is, als uitlaatklep, om tot rust te komen, ... na een drukke dag. Dus met de hele ploeg vrijwilligers gaan we ons ook dit najaar weer voor de volle 100 % inzetten.

Terwijl wij in Tsjechië soms een ware zoektocht dienden te ondernemen om de toegang te vinden tot natuurreervaten van Birdlife International (prachtige mega gebieden van 1000den ha), stap je hier gewoon de Polder in en na nog geen 5 minuten wandelen ben je aan de kijkwand met zicht op het Broekskot: grote zilverreiger, boomvalk, ... Sommige natuurliefhebbers hadden echt wel veel geluk want de roerdomp werd meerdere malen geobserveerd en zelfs op foto vastgelegd!

Voorlopig staat er aan het Broekskot nog steeds een tijdelijke wand (na het afbranden van de kijkhut in 2013), maar de eerste aanzet tot het bouwen van onze nieuwe kijkhut/wand is gezet. Er zijn nog heel wat fases te doorlopen en er zal nog hard gewerkt moeten worden, maar hopelijk ligt er onder de kerstboom van dit jaar een kadootje voor de Polder: de nieuwe kijkwand/hut.

Inhoudstafel

Editoriaal	2
Kalender	3
Wat gebeurt er in de Polder?	10
Goudklompjes natuurbeheer	12
Behaag...Natuurlijk	14
Onze sponsors	14
Klimaatverandering in steden	15
VOC-Brasschaat-Kapellen	15
De jakhalzen komen ...	16
Het ree in de HP	18
Waarnemingen Afd HP	20
Trefdag van Natuurpunt	21
Vogelwaarnemingen	22
Dos pajaros por favor	26
De Dreamcatchers	28
Natuur.kalender 2016	28
Poëtische terugblik op OMD	29
Les trois mousquetaires	29
Colofon	30
De afdeling in beeld	31
Activiteitenkalender	32

Met dank aan de fotografen.
Enkele foto's werden van internet geplukt.

Voorkaft: Jonge vos
Foto - Guy Borremans
Achterkaft: Eikenbast
Foto - Fons Van den heuvel

Ondertussen is ons andere verbouwproject helemaal klaar (op twee deuren na). De vroegere hoogspanningscabine 'de Aciérie' is nu omgetoverd tot een prachtige stal waardoor een bezoek van de veearts misschien iets vlotter zou kunnen verlopen ipv eerst uren naar de dieren te moeten zoeken. Dit werk werd verwezenlijkt door de leerlingen van Don Bosco Hoboken en onze Goudklompjes en met materiële hulp van onze sponsors (Blauwe Hond en BP). De stal werd ingehuldigd tijdens de Open Monumentendag op 13 september.

Bijkomend hebben we ook nog een mini-bouwwerk afgerond: het bijenhotel aan de Polderstadschool, gebouwd door de leerlingen van het zesde leerjaar.

Bovendien zijn we zeer blij om jullie te kunnen melden dat na 20 jaar de tweede grootste eigenaar van de Hobokense Polder (Woonhaven), het licht op groen gezet heeft om met Natuurpunt een beheersovereenkomst af te sluiten. Concreet betekent dit dat we nu een beheersplan kunnen opstellen voor deze extra 20 ha. Hopelijk staat ook dit alles mooi op papier tegen de eindejaarsperiode.

Nu we het toch over eindejaar hebben: er zijn weer prachtige kalenders te koop. Wees er snel bij want André en collega's verkochten er al meer dan 150!

Maar voor het eindejaar zich aandient, hopen we u nog te ontmoeten op 1 of meerdere van onze activiteiten. Er staan enkele mooie uitstappen op onze kalender en natuurlijk ook natuurbeheer in de Polder of aan de Hollebeek. Welkom!

Danny

Zaterdag 3 oktober vanaf 8 u

Herfsttrektellingen (start) + Euro Bird Watch door Vogelwerkgroep ARDEA

Coördinatie: Luc Van Schoor: 0494/33 63 09 en Walter De Weger: 0495/ 23 77 10

Omdat niet enkel een trekvogel maar ook de tijd voorbijvliegt op de Trektpost Hobokense Polder, staan we er dit jaar extra bij stil (!) dat het ondertussen al de 10e keer op rij is dat hier herfsttrektellingen worden georganiseerd. Duizenden vinken, aalscholvers en koperwieken werden geregistreerd. De waarneming van zeldzaamheden zoals steppekieken-dief, zwarte zee-eenden en kleine jager veroorzaakten deining in hinterland. En beauties als visarenden, purperreigers en beflijsters passeren er jaarlijks de revue... Een geweldige natuurstudie-activiteit en beleving van de grotere natuurfenomenen, en dat letterlijk aan de rand van de stad! Onder impuls van Luc Van Schoor kreeg dit initiatief al snel heel wat succes, zowel qua medewerkers als qua waarnemingen. De trektpost vormde zo eveneens de schoot van waaruit vogelwerkgroep ARDEA is ontstaan. Redenen genoeg om er dit jaar dus iets speciaal van te maken!

- Een feestelijke receptie wordt aangeboden aan alle trektellers (van vroeger en nu), op de eerste trektdag van het nieuwe seizoen, gewoon op de telpost zelf. **Kom dus zeker toasten op zaterdag 3 oktober vanaf 11.30 u.**

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (7 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

- Op **zaterdag 3 oktober en op zondag 18 oktober** wordt in heel Europa aan simultaantelling gedaan. De tellingen worden dan per uur genoteerd, zodat globale momentopnames van de grote trekstromen in Europa kunnen gemaakt worden. Op deze Euro Bird Watch dagen wordt ook in de media campagne gevoerd voor de bescherming van trekvogels en natuurgebieden die tijdens de vogeltrek belangrijk zijn. En sinds vorig jaar wordt via de sociale mediakanalen 'live' informatie gedeeld met een groot netwerk tellers in heel Vlaanderen, dus in principe vliegt geen enkele vogel nog ongezien voorbij...
- Ter gelegenheid van deze feesteditie nodigen we dit jaar ook enkele doorwinterde gast-trektellers uit: collega's van naburige trektposten, om ervaringen te delen en weer bij te leren...

Zoals gewoonlijk situeert de trektpost zich op de Scheldedijk langs de Hobokense Polder, in het verlengde van de Petroleumkaai (waar een parking is). Normaal gezien wordt er

dagelijks geteld tussen 8 u en 12 u, maar uitzonderingen kunnen de regel bevestigen. De tellingen lopen zeker door tot en met zondag 1 november. ARDEA doet een oproep aan alle vogelliefhebbers, van leek tot kenner, om één of meerdere halve dagen te helpen tellen. Met ieders inbreng maken we ook van deze feesteditie weer een succes!

Iedereen is van harte welkom. **Geef een seintje aan Luc of Walter als je wil deelnemen en zeker wil zijn dat de telpost die dag bemand wordt** (want bij slecht weer is dat niet evident, maar soms net wel interessant).

Op de Ardea-blog wordt regelmatig nieuws gepost en via de website www.hobokensepolder.be/trektellen kan iedereen de telresultaten volgen. Maar natuurlijk liefst tot kijk op de Scheldedijk!

Praktisch:

- Plaats Scheldedijk Hobokense Polder
- Vijf minuten wandelen vanaf Petroleumkaai (parking)
- Fietsen kan vlot tot op de telpost
- Meebrengen: verrekijker, telescoop, vogelgids, fototoestel, (warme)drank, plooiestoeltje

Zondag 4 oktober om 8 u

Uitstap naar de Maashorst en Brobbelbies (NL)

Gids en leiding: Danny Jonckheere: 0478/33 24 27 - jonckheeredesmedt@gmail.com

Foto: Danny Jonckheere

Dennen, dennen en nog eens dennen. In Maashorst, het grootste natuurgebied van Noord-Brabant, reepte lange tijd de grove den. Ooit aangeplant voor de houtproductie, maar inmiddels heeft Maashorst zijn langste tijd als boomfabriek gehad. De laatste jaren krijgt het landschap steeds meer zijn oorspronkelijke variatie terug: bos afgewisseld met heide, vennen en beekjes, stuifzand en akkers. Naast natuur heeft Maashorst ook landgoederen, kastelen en boerenhoeven. Bijzonder is bovendien dat je hier ook sporen van de

ijstijd kunt tegenkomen, in de vorm van grote keien. Ooit stroomde hier namelijk de Maas, die in die tijd deze grote keien achterliet. Maashorst, in het noordoosten van Brabant, is geologisch gezien een bijzonder gebied. In de loop der tijd is de Maas steeds oostelijker gaan stromen door een breuk in de aardkorst. Deze breuk zorgde ervoor dat de bodem omhoog kwam, waardoor de Maas wel moest wijken. Het hoger gelegen gebied dat hierbij ontstaat heet horst, vandaar ook de naam Maashorst.

Praktisch: we vertrekken met de auto's op basis van kostendelend samenrijden (7 eurocent/km) om 8 u aan de parking van zwembad Sorghvliet en om 8.15 u aan het Spant, Boomsesteenweg 335 te Wilrijk. We zijn terug rond 18 u. Afstand is enkel ongeveer 130 km.

Meebrengen: waterdichte schoenen, extra paar kousen, picknick, verrekijker.

Inschrijven bij Danny als je mee wilt gaan, zodat we kunnen kijken of er voldoende auto's zijn.

Zondag 4 oktober om 14 u

Zwerfvuilopruimactie in en nabij de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eric Van Braekel, Frank Van de Craen en Marc Wouters

Elke eerste zondag van de maand is de opruimploeg actief in de Polder of aan de rand van de Polder om sluisstort te verwijderen. Dus stroop uw mouwen op, smeer uw kuit en kom ons gerust (opnieuw) vergezellen want alle hulp zal nodig zijn.

Praktisch: Afspraak om 14 u op de parking van United Caps, voorheen Procap, Schroeilaan 15 te Hoboken.

Info:

vreedzaamprotesttegenzwerfvuil@hotmail.com of www.facebook.com/vreedzaamprotesttegenzwerfvuil

Foto: Frank Van de Craen

Zaterdag 10 oktober om 9 u

Natuurbeheer in de Hollebeekvallei

Info: Dirk Vandorpe – dirk.vandorpe@telenet.be

Vandaag zijn opnieuw "De Volkstuinjes", gelegen achter het kerkhof van Hoboken en het wandelpad gelegen aan de Hollebeek, achter de huizen

van de Kolonel Harrystraat, richting Schoonselhof aan de beurt. We gaan er maaien, snoeien waar nodig en exoten verwijderen.

Al wie mee wil helpen, welkom, vele handen maken immers het werk lichter.

Praktisch: Afspraak om 9 u aan het RVT Heydehof in de Salesianenlaan te Hoboken.

Er is een middagpauze voorzien om ons broodje te verorberen. Einde is voorzien om 14 u.

Gereedschappen zullen aanwezig zijn, wandelschoenen of beter nog laarzen zijn aangewezen.

Gelieve uw deelname te melden aan Dirk. Hij zorgt dan voor een gratis broodje voor elke deelnemer !!!

Foto: Dirk Vandorpe

Weekend 17/18 oktober

Internationale Wildwatervogeltellingen (WVT) in onze afdeling + Euro Bird Watch op zondag 18 oktober (zie 3 oktober)

Elke winter organiseert het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) zes watervogeltellingen in Vlaanderen: de midmaandelijke watervogeltellingen

Bij elke telling worden alle aanwezige watervogels geteld in zoveel mogelijk gebieden. Hiermee wordt informatie verzameld over aantallen, verspreiding, numerieke trends en habitatkeuze van overwinterende watervogels in Vlaanderen. Het project draagt bij tot het internationaal monitoringproject "International Waterbird Census".

De tellingen in de ARDEA regio staan open voor alle belangstellenden. Een telling duurt gewoonlijk een uurtje. Kom eens mee kijken naar de watervogels in een gebied naar keuze. Je kan steeds aansluiten na

contact met de verantwoordelijke teller van het gebied, die je het uur en de juiste plaats van vertrek zal mededelen.

Telgebieden:

Hobokense Polder: andre.van.langenhove@telenet.be - 0486/82 68 22

Waterlink Aquafin: peter.bastiaansen@gmail.com of Joris Van Reusel - 0486/83 62 34

Forten 7 en 8 en Schoonselhof: peggy.beers@telenet.be - 0485/52 81 25

Forten 5 en 6: marc.hofman3@telenet.be - 03/448 30 68 - 0494/56 01 07

Park Kielse Vest: jan_de_bie@telenet.be - 0479/97 67 03

Zondag 18 oktober om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27 – jonckheeredesmedt@gmail.com

Tijdens het maandelijks weekend-natuurbeheer wordt er gewerkt van 9 u tot 13 u. We kunnen ieders hulp gebruiken om het natuurbeheer uit te voeren: jong en oud, man en vrouw.

Een greep uit de uit te voeren werken voor het komende najaar:

- maaien en afvoeren van maaisel
- onderhoud wandelpaden
- verwijderen van exoten
- verwijderen van sluisstort

Vele handen maken het werk lichter en geven ook een fijne sfeer. Dus welkom.

Praktisch:

Afspraakplaats: Schroeilaan 15 (straat naast de spoorweg) aan de container aan United Caps, voorheen Procap (= achteraan het bedrijf). Meebrengen: werkhandschoenen en stevige schoenen of laarzen

André van Laere

Donderdag 22 oktober om 20 u: OPGELET: 4de donderdag!
Open bestuursvergadering in Zaal Moretus - Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 25 oktober om 8.45 u

De Wijers en Natuurdomein Kiewit in Hasselt

Leiding en inschrijven: Luk en Ria Smets-Thys, 0477/66 94 32 – luk.smets@telenet.be

Wijvenheide - Rode Vijvers (De Wijers)

Wijvenheide en de Rode Vijvers vormen een onderdeel van het uitgestrekte Vijvergebied Midden-Limburg (tegenwoordig 'De Wijers' genaamd). Dit is Vlaanderens grootste vijvercomplex (ruim 2000 ha groot). Natuurpunt Hasselt/Zonhoven beheert hier een 50 ha. Het gebied bestaat vooral uit vijvers, maar ook moeras, heide, hooi- en grasland en bos. Het gebied is ecologisch bijzonder belangrijk. Als vogels broeden er 8 soorten eenden en er is een grote kolonie van blauwe reigers binnen het gebied. Voor planten groeien er soorten typisch voor voedselarme, droogvallende, zandige vijverbodems - een vegetatietype dat bijzonder zeldzaam geworden is. Boomkikkers en heikikkers, bittervoortje en de grijze zandbij komen er zomers voor. We bezoeken dit schitterende gebied met een gids.

Natuurgebied Kiewit

Met zijn 100 ha is het natuurgebied Kiewit de groene long van Hasselt. Het Natuurpunt bezoekerscentrum is gehuisvest in het gerenoveerde 19de eeuwse kasteeltje van Domein Kiewit te midden van een prachtig Engels landschapspark. Het park heeft een grote vijver en een aantal

zeer merkwaardige bomen, waaronder de meer dan 350 jaar oude eik die wellicht de oudste inwoner van Hasselt is.

De eerste natuurontmoeting bij een bezoek aan Domein Kiewit is vaak een boomklever. Als verstokte bosvogel verkiest hij bossen en parken met dikke oude bomen. In Kiewit heeft hij zijn vaste stek in het bos tussen de parking en de gebouwen. Ook pikt hij frequent een graantje mee van de voederbollen aan het bezoekerscentrum. Je kan hem het hele jaar waarnemen, maar vooral in de winter krijg je hem vaak te zien, want schuw is hij helemaal niet. Zijn heldere fluittonen fleuren het kale bos al vroeg in het jaar op.

Er liggen heel wat vijvers met kikkers en watervogels.

En met wat geluk ontmoeten we op

onze wandelroute een kudde indrukwekkende Gallowayrunderen. Deze langharige, taaie maar vooral goedmoedige dieren vervangen de wilde paarden, runderen en edelherten die vroeger in deze streek leefden.

Praktisch: Samenkomst om 8.45 u aan 't Spant, Boomsesteenweg 335 in Wilrijk (voldoende parkeergelegenheid onder viaduct). We zijn hier terug rond 18.30 u.

Kostendelend samenrijden aan 7 eurocent/km.

Te betalen bij vertrek: 3 euro (= onkosten voor de plaatselijke gids, die ons in de voormiddag begeleidt)

Inschrijven (ten laatste 24 oktober) bij Luk en Ria Smets.

Meebrengen: picknick, verrekijker, laarzen !!!, warme en regenbestendige kledij, eventueel foto toestel.

Zaterdag 31 oktober vanaf 18 u

11de Heksentocht door de Hobokense Polder

Een organisatie van Wijkraad Polderstad en Taverne De Schorren en met medewerking van Natuurpunt Hobokense Polder

Ontdek het Polderbos op een andere manier! Onderneem een avontuurlijke tocht van ca 2 uur in groepjes van zo'n 20 personen. Laat je verrassen door spannende, leuke en griezelige verhalen en animatie. Durf jij het aan? Reserveer tijdig, want de plaatsen zijn beperkt.

Praktisch: Vertrek aan Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32
Prijs: 15 euro voor de wandeling met animatie, heksenmaaltijd en drankje

onderweg.

Inschrijven kan tot en met 25 oktober bij Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32 Hoboken. Maandag gesloten, andere dagen vanaf 11 u. Tel. 03/828 49 96. Voorzie waterdicht schoeisel. Geen buggy's of honden. Geen zaklampen of andere lichtbronnen. Net als de vorige jaren levert Natuurpunt Hobokense Polder gidsen en zorgen onze Goudklompjes voor logistieke ondersteuning!

Zondag 1 november om 14 u

Zwerfvuilopruiactie in de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eric Van Braekel, Frank Van de Craen en Marc Wouters - Meer info: zie 4 oktober

Woensdag 11 november om 8.30 u

Dagwandeling van Brussel naar Halle i.f.v. Klimaatconferentie Parijs Extra-sportieve daad voor het milieu!

Info en inschrijven: Ria Thys, 0476/33 79 36 of ria.thys@telenet.be

Onze trouwe Natuurpuntleden Elka Joris en Walter Decoene gaan een grote uitdaging aan in november.

Natuurpuntlid Elka Joris (79) stapt vanaf 11 november van Brussel naar Parijs. Samen met 11 andere senioren wil ze de afstand van 321 km afleggen in 16 dagen. Ze doen dat in aanloop naar de belangrijke Milieuconferentie waar heel veel zal van afhangen. Walter zit vooral in de bezemwagen, fotografeert, maakt verslagen en stapt hier en daar trajecten mee.

De deelnemers willen de Lichtstad op 27 november bereiken. Net op tijd om er de volgende dag mee op te stappen in de grote Milieubetoging die de top, die op 29 november begint, voorafgaat. Er zullen immers in Parijs tientallen ngo's aanwezig zijn om de grote klimaatop-deelnemers met een eisenpakket trachten te overtuigen.

Vind jij ook dat Elka voor die sportieve inzet voor het milieu aanmoediging verdient? Kom dan op 11 november mee naar Brussel de moedige stappers uitwuiwen. En breng kinderen of kleinkinderen mee! Maar supporters en sponsors kunnen de eerste dagetappe ook meewandelen = 16 km tot Halle. Al wie zin heeft, kan met ons meestappen naar Halle (= stadje nabij Brussel, waar elke week een moord gebeurt én opgelost wordt, als we Witse moeten geloven – N.v.d.r.)

Op 23 november vertrekken ook 7 senioren-fietsers om hun stappende collega's in Parijs te vervoegen.

Praktisch: We komen samen om 8.30 u in het station van Berchem en nemen daar de trein naar Brussel. De start van de tocht wordt gegeven om 10 uur, op het Luxemburgplein, vlakbij het Europees Parlement. 's Avonds keren we vanuit Halle terug met de trein van 18.15 u, zodat we om 19.15 u weer in Berchem zijn. Meebrengen: picknick, wat drank voor onderweg, zeer stevige stap-schoenen, warme, regenbestendige kledij.

Inschrijven noodzakelijk, ten laatste 31 oktober bij Ria Thys, 0476/33 79 36 of ria.thys@telenet.be. Zo kunnen we mogelijk de treinprijs drukken door een groepsticket te nemen! Als we met 15 personen zijn, krijgen we immers 70 % korting!

Bent u verhinderd die dag of lijkt 16 km stappen toch wat hoog gegrepen, dan kan u nog altijd Elka en haar medestappers sponsoren.

Een sponsorkaart kost 5 euro (kosten hotels onderweg, eten, bezemwagen, ...) U mag dat bedrag storten op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Elka en Walter". Wij zorgen dat het geld bij hen terecht komt. Nu alvast bedankt namens deze twee enthousiaste mensen die opkomen voor de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen!

Weekend 14/15 november

Internationale Wildwatervogeltellingen (WVT) in onze afdeling

Meer info: zie 17/18 oktober

Donderdag 19 november om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom

Zaterdag 21 november om 9 u

Dag van de natuur – Grote natuurbeheerdersdag in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere 0478/33 24 27 of Wim Mertens 03/216 93 62

Picknick: graag aanmelden!!! bij Ria Thys, 0476/33 79 36 – ria.thys@telenet.be

Op 21 & 22 november organiseert Natuurpunt de “Dag van de Natuur”. De natuurvereniging nodigt iedereen uit om te komen meewerken in de gezonde buitenlucht. Zo kunnen duizenden vrijwillige werkkrachten zich fysiek helemaal uitleven in de buitenlucht en het groen, de lokale natuur beter leren kennen en tegelijkertijd mensen uit de buurt leren kennen.

Ook in onze Hobokense Polder kan iedereen de handen uit de mouwen steken. Wij hebben gekozen voor zaterdag 21 november voor een grote werkdag in ons mooie natuurgebied. De ontwikkeling van een mooi en waardevol stuk natuur vergt veel werk: snoeien, knotten, plaggen, riet maaien, paden of omheiningen herstellen, nieuwe bomen of struiken aanplanten...

De Dag van de Natuur is het uitgelezen moment om kennis te maken met onze vrijwilligers en hun werk. Ze staan

klaar om uitleg te geven en vragen te beantwoorden. En we kunnen die dag al rekenen op de flinke medewerking van de Wemels (kinderen met ADHD).

Praktisch:

Afspraakplaats Schroeilaan aan het startbord van de wandelingen. Hier slaan we ons tentenkampement op. Meebrengen: warme kledij, stevige schoenen. Wij zorgen voor eten en drinken maar **laat wel even een seintje of je een halve of een hele dag komt werken**. Dit in functie van de catering.. Einde is voorzien rond 15.30 u.

Foto's: Luk Smets

Zaterdag 28 november om 7.30 u

SOVON Landelijke Vogeldag, Ede (NI) met Vogelwerkgroep ARDEA

Voor de derde keer trekt ARDEA met een delegatie naar deze fenomenale jaarlijkse ‘Nederlandse vogeldag’, georganiseerd door de Samenwerkende Organisaties VogelOnderzoek Nederland. Wie wil, kan meegaan. Op deze conferentie presenteren ca. 40 vogelonderzoekers hun werk met een reeks korte en heldere lezingen en presentaties. Er is een uitgebreide informatiemarkt over vogelstudie en -bescherming, en allerlei organisaties m.b.t. vogelreizen, boeken, optica... hebben er een stand. Ben je met vogelstudie bezig, dan mag je dit absoluut niet missen want elk

praatje is o zo leerrijk, inspirerend en boeiend!

Inkom is gratis, maar je dient je wel **zélf vooraf aan te melden bij SOVON** via hun website, waarop eerst-daags ook het programma verschijnt: www.sovon.nl

Praktisch: ARDEA organiseert enkel het samenrijden (0,07 euro/km), vanuit Wilrijk en afhankelijk van de aanmeldingen mogelijk ook vanuit andere afspraakpunten.

Vertrek: 7.30 u

Wie mee wil, stuurt een mail naar ardea@hobokensepolder.be uiterlijk op 21/11 (18 u), en je krijgt dan verdere info.

Zondag 6 december om 8 u

Ganzentocht Antwerpse Noorderkempen Een organisatie van Vogelwerkgroep ARDEA

Gids: Wim Roelant: 0477/34 07 21 - Leiding: Luc Van Schoor 0494/33 63 09

Wanneer we op tocht gaan voor ganzen, trekken we er gewoonlijk op uit richting kust of Nederland. In ons land zijn er echter nog andere oorden, waar des winters mooie aantallen van deze vogels toeven. En dit zelfs dicht bij huis, in onze eigen Antwerpse Noorderkempen! Vandaag verkennen we de akkers en velden tussen Brecht, Wuustwezel, Hoogstraten, Rijkevorsel en omstreken. In normale jaren vinden we hier immers vanaf deze tijd van het jaar, groepen kol- en toendrarietganzen aangevuld met grauwe en soms ook wat brandganzen. En daartussen is er natuurlijk ook altijd wel een kansje op een "specialeke". Zowel wilde als kleine zwanen tekenen ook vaak in deze streken present. Hopelijk zal dit ook dit jaar het geval zijn. Daarnaast kunnen ook andere soorten de revue passeren. Zo is deze streek bekend voor z'n roeken, waarvan de nesten nu duidelijk waarneembaar zijn in de kale takken van hun koloniebomen. Verder zijn ook verschillende soorten eendachtigen, roofvogels en allereerste akkervogels mogelijk van de partij. De waarnemingen worden al-

vast de voorgaande weken naarstig in het oog gehouden zodat we menig Kempens gansje in de kijker krijgen.

Praktisch: Vertrek met eigen wagens (kostendelend vervoer aan 7 eurocent/km!) om 8 u aan t Spant, Boomsesteenweg 335 in Wilrijk. Het einde is voorzien omstreeks 12.30 u ter plaatse.

De te wandelen afstand bedraagt ongeveer 5 km.

Contacteer bij slechte weersvoorspellingen (stortregen) best op voorhand de leiding of gids om na te gaan of de tocht wel door gaat.

Meebrengen: verrekijker, veldgidsen, fototoestel, aangepaste kledij

Wilde zwanen

Zondag 6 december om 14 u

Zwerfvuilopruiactie in de Hobokense Polder

Door Vreedzaam Protest tegen Zwerfvuil o.l.v. Eric Van Braekel, Frank Van de Craen en Marc Wouters - Meer info: zie 4 oktober

Weekend 12/13 december

Internationale Wildwatervogeltellingen (WVT) in onze afdeling

Meer info: zie 17/18 oktober

Zondag 13 december om 9 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info: Danny Jonckheere, 0478/33 24 27 – jonckheeredesmedt@gmail.com
Meer info: zie 18 oktober

Donderdag 17 december om 20 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus

Alle geïnteresseerden welkom

Zondag 10 januari om 14 u

Polderborrelwandeling: winterwandeling en Nieuwjaarsdrink in de Hobokense Polder

Inschrijven: Ria Thys, 0476/33 79 36 - ria.thys@telenet.be
Alle geïnteresseerden welkom

Wat gebeurt er in de Polder?

Tekst: Wim Mertens - Schets nieuwe kijkwand: Joris Van Reusel - Foto's: André Van Langenhove

Kijkhut – kijkwand

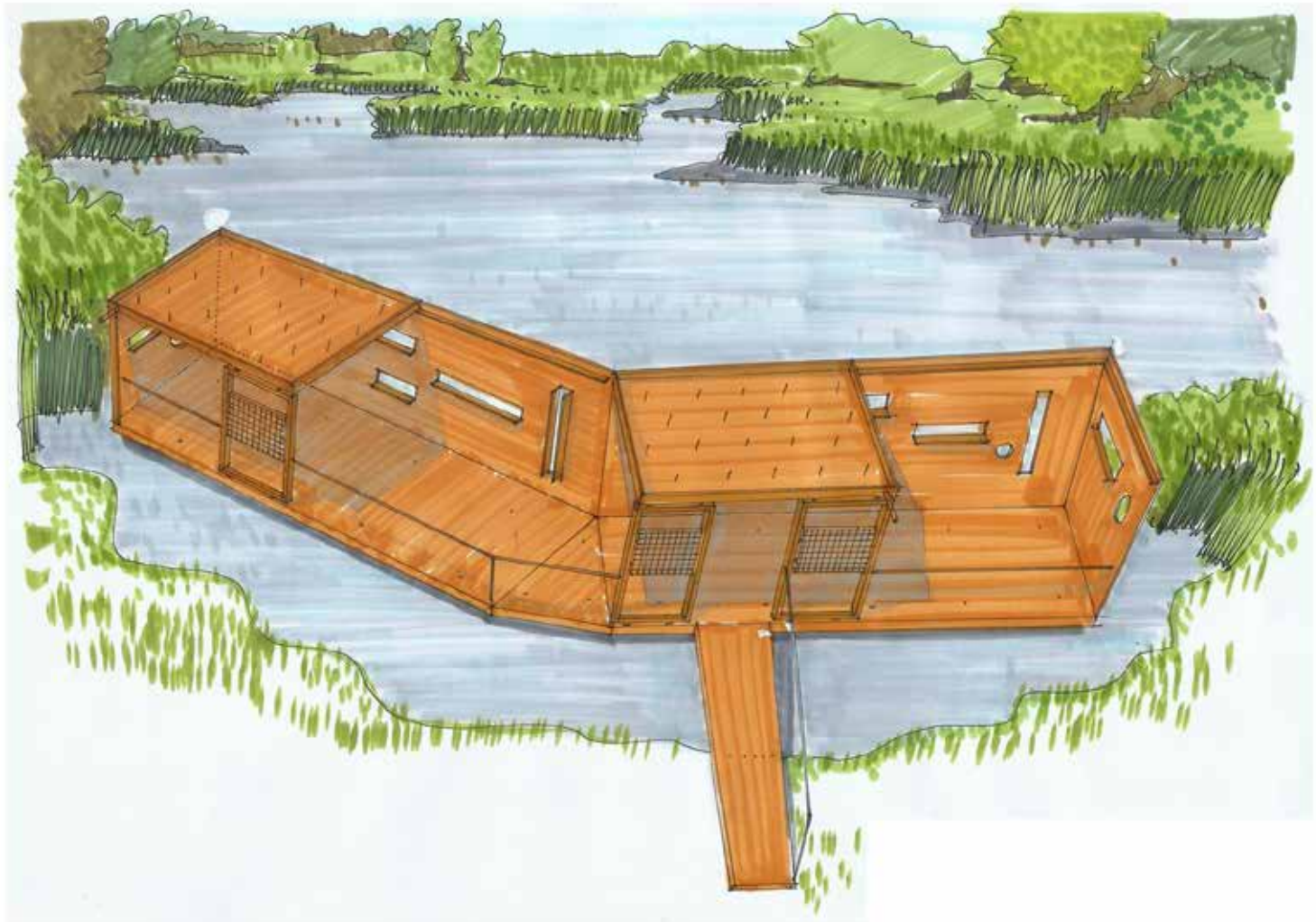
In juli, anderhalf jaar na het afbranden van de kijkhut, zijn de voorbereidingswerken aan de nieuwe kijkwand begonnen. Eerst werden enkele bomen gekapt om plaats te maken voor een onderzoek naar de stevigheid van de bodem. Een stevige fundering blijkt noodzakelijk te zijn. In augustus werden de eerste voorbereidende graafwerken uitgevoerd, tegelijkertijd met plagwerken in het zuidelijk deel van het Broekskot. Hopelijk vinden we snel een aannemer die de betonnen funderingsplaat kan maken. Als die er ligt, kan de stalen wand erop gemonteerd worden. Als alles volgens planning verloopt, staat de wand er tegen het einde van het jaar, maar dan moeten zowel het weer als de aannemers goed meewerken.

Acíérie

De Acíérie is uit de stellingen! Een volledig schooljaar hebben de scholieren van het Don Bosco Instituut in Hoboken gewerkt aan de herstelling van de Acíérie. In juni liepen de werken ten einde en werd er opgeruimd. In de zomer bevestigden de Goudklompjes de metalen roosters, geschonken door de firma "de Blauwe Hond", in de venstergaten. Als we nu nog twee deuren plaatsen kan het gebouw volledig afgesloten worden. Vanaf dan kunnen we er veilig hooi bewaren en kan het gebouw zijn toekomstige functie als stal/hooiopslagplaats volledig vervullen. De aanpalende drinkpoel werd iets vergroot om langer waterhoudend te zijn en het voorliggend terrein werd een beetje geëffend.

Grazers

Regelmatig worden runderen uit de Hobokense Polder gewisseld met dieren van elders. Dit heeft te maken met een gezonde uitwisseling van genen en de slachtstrategie van Natuurpunt. In juni arriveerden drie nieuwe dieren in ons begrazingsraster. Diezelfde dag gaan André en Godelieve kijken hoe de nieuwelingen het stellen, maar deze dieren zijn blijkbaar niet erg gewend aan mensen. Ze schrikken zo erg van onze lokale cowboy en -girl dat ze los door de prikkeldraad hun vrijheid tegemoet lopen. Twee van de drie dieren konden, niet zonder moeite, terug het begrazingsraster ingedreven worden maar één ervan bleef voortdurend het hazenpad kiezen en loopt nog steeds vrij rond in het na-

tuurgebied. Het vindt er veel en lekker eten op 130 ha. Net zoals bij de reeën is de kans dan ook zeer klein dat het koetje de Hobokense Polder zal verlaten. Later op het jaar, als vers voedsel schaarser wordt, zullen we proberen het dier met hooi alsnog het begrazingsraster in te lokken.

beheerovereenkomst met Woonhaven, waardoor wij nu ook verantwoordelijk zijn voor het beheer in de populierenaanplanting in de graslanden "Schroeivelden" (voormalige volkstuintjes). De sociale woonmaatschappij Woonhaven, de opvolger van Beter Wonen, is eigenaar van

deze gronden. Wij moeten voor deze percelen nu een beheerplan opstellen en hopelijk krijgen we vanaf 2016 of 2017 extra subsidie om deze bijkomende 20 ha te beheren. We trachten dit beheerplan tegen het eind van het jaar bij het Agentschap voor Natuur en Bos in te dienen.

Regulier beheer

Alle hooilanden werden in de zomer gemaaid, in het najaar volgt voor de meeste een tweede maaibeurt. Japanse duizendknoopvegetaties werden grotendeels in eigen beheer al meerdere keren gemaaid. Ook de wandelpaden werden op de meeste plaatsen gemaaid en natte plekken werden opgehoogd met boskiezel. Door het droge voorjaar en de droge zomer konden we al enkele rietvegetaties in de plassen maaien. Hieraan wordt verder gewerkt in het najaar.

Beheerovereenkomst Woonhaven

In de zomer ondertekende Natuurpunt Hobokense Polder een

Werken in de Polder met de Goudklompjes en anderen Half mei - einde augustus 2015

Tekst: Roger Desmedt - Foto's: André Van Langenhove

Vaste ploeg GKI's: Gilbert VdV, André VL, Franz VL, Michel C, Chris V, Peter VE, Johan R., Jos DG, Gilbert P, Andreas R, Freddy V, Luc D., Francina V., Chris M., Ludo DP, Freddy T., John DM en Roger D. Derden: Adri J., André D., Dirk VD, Bastiaan A, Joseph en Johan N Jongeren: Iori, Yaro

Woensdag 20 mei

9 GKI's + Joseph
Goudklompjes ruimen allen het Hoogveld van JDK - **10 werkers**

Woensdag 27 mei

Vandaag onder een stralende zon, gewerkt in de Hobokense Polder. Het Hoogveld werd verder ontdaan van JDK en verder uitgebreid. 9 GKI's + Joseph waren van de partij. Ook de Leerexpert "De Wegwijzer" groep juf Karen en 12 Iln waren vandaag van de partij. Op het Hoogveld werd er met de maaibalk, de bosmaaier en nadien met de zitmaaier flink gemaaid, zodat er heel wat opkuiswerk nodig was. Na een verdiende pauze werd er terug opgeruimd. Het Hoogveld is momenteel dubbel zo groot geworden!! De school moest toen vertrekken: Bedankt juf Karen en jouw 12 flinke leerlingen! Jullie hebben ons heel wat werk uit handen genomen. Tot de volgende ... jullie laatste keer ... en dan ... vakantie. De Goudklompjes ruimden nog wat verder op en dan huiswaarts. Een douchke zal goed doen. Een geslaagde en productieve natuurdag zat er weer op - **23 werkers**

Woensdag 3 juni

2 GKI's + Leerexpert "De Wegwijzer" (Groep Katrientje + 12 Iln)
Vandaag onder schitterende omstandigheden gewerkt in de Hobokense Polder. 12 GKI's vertrokken naar het Hoogveld. (laatste opkuisbeurt)
Met de zitmaaier werden alle wandelpaden vanaf het Plat Bord vrijgemaakt + Salamanderpad.

Op het Hoogveld werden volgende acties ondernomen:

- Met de bosmaaier moeilijk bereikbare stukken maaien.
- Struweel en dode bomen met de kettingzaag wegnemen.
- Overgebleven stukken JDK met de maaibalk wegnemen.
- Alles opruimen.

Ook de school van de leerexpert "De Wegwijzer" kwam aangestapt en Katrien met haar 12 Iln. namen enkele stukken van het veld voor hun rekening.

Juf Katrien en jouw enthousiaste leerlingen, jullie hebben vandaag knap werk geleverd en ons (GKI's) heel wat opruimwerk uit de handen genomen.

Na een verdiende pauze werd heel het veld (dat ondertussen tot aan de talud loopt – kleine opening gelaten op talud te bewerken) verder opgeruimd.

Na de lunch verder opruimen, alle materiaal inladen en naar de containers - **25 werkers**

Dinsdag 9 juni

Extra wandel/werkdag met De Puzzel (+ André VL en Roger D)
Vandaag een extra schitterende wandel/werkdag in de Hobokense Polder.

In de voormiddag stond er voor basisschool "de Puzzel" (juf Tania,

Karel en 19 Iln.) een wandeling gepland, onder leiding van GKI'je en gids André VL.

Hij bracht ons langs de oude spoorweg (eerste stop aan Acérie) door het raster naar de koeien en de paarden.

Geluk, of weetje van André? We hebben ze allemaal gezien!

Dan via avontuurlijke wandeling naar het Vlonderpad en zo verder naar het Eikenpad waar er aan het "nieuwe" veld (op de zitboom) langs de Leygracht boterhammetjes genuttigd werden.

Hier namen we afscheid van onze gids!

Bedankt André (met applaus van de kids), tot de volgende!

Dan stapten we naar de werkweg van het centraal gedeelte, waar de kids hun werkopdracht kregen. Het laatst gestorte hout, netjes opstapelen.

Dit werd vakkundig en met veel enthousiasme gedaan, zodat er al snel een flinke muur stond.

Dan was er tijd voor spel en sport. Ik hoop dat iedereen nog in de school is geraakt, want ik zag heel wat bezwete hoofden

Bedankt Juf Tania, Karel en de dolenthousiaste leerlingen, jullie hebben vandaag flink gewandeld, gewerkt en gespeeld.

23 wandelaars en werkers

Woensdag 10 juni

11 Gkl's + Leerexpert "De Wegwijzer" (Groep Karen + 14 lln)

Vandaag, onder een schitterend weertje, op 3 fronten gewerkt in de Hobokense Polder:

- Met de leerexpert "De Wegwijzer" (juf Karen en 14 kids) + 4 Gkl's het SIBLO – veldje opruimen.
- 3 Gkl's ruimden het JDK veld aan het rolstoelpad.
- 4 Gkl's trokken naar de Scheldedijk, om de V poort af te sluiten, het raster te verstevigen en de ingang (petrol) beter af te sluiten en borden opnieuw te plaatsen.

Na een welgekomen pauze werd het veld aan het rolstoelpad verder geruimd en toen was het voor de leerexpert tijd om te vertrekken. Bedankt juf Karen, en jouw flinke leerlingen! Jullie hebben vandaag TWEE velden mee opgeruimd. Dit was jullie laatste keer. Geniet van jullie welgekomen vakantie en tot volgend schooljaar. (2° week september met nieuwe werkplaatsen!)

De overgebleven Goudklompjes ruimden alles op en konden toen rusten en lunchen en nadien vertrekken. De groep van het raster had wat meer werk en kwamen iets later terug - **26 werkers**

Woensdag 17 juni

9 Gkl's + Hofke van Thys (Groep Dirk + 20 lln)

Stralend weer, zelfs voor ons, gepensioneerd, heet!

De school (Hofke van Thys) met meester Dirk, prima op tijd, en 20 leerlingen. Harde werkers, de Goudklompjes moesten zich goed haasten om gras en duizendknoop af te rijden, dat door de kinderen bijeengeharkt en weggedragen werd.

Tegen 11 u was het "Hofke" opgeruimd.

De kinderen gingen dan nog even een boswandeling langs het Salamanderpad maken endan terug naar school, tot volgend schooljaar. Bedankt Dirk en jouw lln. Jullie hebben goed gewerkt vandaag.

De Goudklompjes gingen dan nog naar het Eikenpad - veld, daar nog wat duizendknoop maaien en op-

ruimen. Dan lunchen, verder opruimen en naar de container alles weg stapelen en naar huis.

Franz VL (voor het verslag, Roger D afwezig) - **30 werkers**

Vanaf woensdag 24 juni tot en met 31 augustus: geen scholen

Woensdag 24 juni

Verder afwerken Leygrachtveld. 9 Gkl's en Yaro - **10 werkers**

Woensdag 1 juli

Weg vrijmaken achter Aciérie en langs gracht. + Raster herstellen. 10 Gkl's - **10 werkers**

Woensdag 8 juli

Spoorwegberm maaien. Leygrachtbrug vrijmaken (gevallen takken) en wandelpaden fatsoeneren met zitmaaier). 10 Gkl's + nieuwe werkracht John De Meyer en Bastiaan Aerts (terug van weggeweest) **12 werkers**

Woensdag 15 juli

Spoorwegberm maaien. Bouwplaats nieuwe kijkwand verder ruimen voor bodemsondering.

9 Gkl's + Bastiaan A., nieuwe werkracht Johan Neutjens en begeleidster (SA vrijwilligerswerking) Sofie Haesendoncks - **12 werkers**

Woensdag 22 juli

Spoorwegberm verder vrijmaken +

Afdichtingen ramen Aciérie plaatsen. 9 Gkl's + Bastiaan A en Johan N.

11 werkers

Woensdag 29 juli

Maaisel spoorweg ophalen en afvoeren. Wandelweg en klein depot Metaalstraat ruimen en afvoeren. Aciérie afwerken (Poort plaatsen, afvoeren in orde brengen en balken aan zijkant plaatsen)

10 Gkl's + Bastiaan A, Johan N en André D - **13 werkers**

Woensdag 5 augustus

Doorgang gracht achter Aciérie verplaatsen. Aciérie en gracht maaien. Overhangende bomen en bomen in gracht verwijderen.

9 Gkl's + Bastiaan en Johan.

11 werkers

Woensdag 12 augustus

Afval en maaisel aan Aciérie verwijderen en afvoeren (Depot en containerpak met kaart SA). Gracht verder ruimen en bomen (in en over gracht verwijderen) - **13 werkers**

Woensdag 19 augustus

Wandelpaden Scheldedijk naar Zandweel, naar Dijk en links en rechts - **17 werkers**

Woensdag 26 augustus

Afbreken kijkscherm, voorbereiden graafwerken Geerts en plaats nieuwe kijkwand vrijmaken - **11 werkers**

Behaag..Natuurlijk

Ook dit jaar neemt de stad Antwerpen deel aan de actie "Behaag Natuurlijk" van Natuurpunt.

Bestel nu streekeigen hagen, bomen en klimplanten tegen een voordelige prijs. Goed voor uw portemonnee, uw tuin en de natuur in het algemeen. Dit jaar kunt u weer bijenhotelletjes bestellen.

Van 1 september tot en met 23 oktober 2015 kunt u uw steentje voor de natuur bijdragen door tegen sterk verlaagde prijzen streekeigen haagplanten, bomen en klimplanten te kopen. Met de opbrengst van deze actie van Natuurpunt worden waardevolle natuurgebieden in uw buurt aangekocht en beheerd.

De **bijenhotelletjes** worden gemaakt door Den Atelier in Niel en de sociale werkplaats van Natuurpunt in Ekeren, waardoor onze actie ook een socio-economische dimensie krijgt. In ons aanbod besteden we speciaal aandacht aan streekeigen groen voor kleinere tuinen. De prijzen van de pakketten liggen door de massale samenaankoop lager dan de kleinhandelsprijs. Want 30 gemeenten nemen deel aan deze actie. Het plantmateriaal is ook van zeer degelijke kwaliteit.

Info over het aanbod en bedeling en een bestelformulier kan je vinden op de website van het Ecohuis, gemakkelijk te bereiken via www.hobokensepolder.be/behraag

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel XTR-shop, Kapelstraat 137, 2660 Hoboken Tel. 03/827 58 47

DVV Kantoor "Alert", Kioskplaats 62, 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50

Verzekeringskantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7, 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48

Beenhouwerij Van der Keere, Kapelstraat 39, 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01

Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90

Uurwerken, juwelen en optiek, Annik De Mey, Kioskplaats 81 / 83, 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12

Centrale verwarming & Sanitair Lamberechts bvba, Jan van de Wervelaan 39, 2660 Hoboken Tel. 03/830 29 75

Brood & Banket Bij Marc & Evi Helsen, Krekelstraat 83, 2660 Hoboken Tel. 03/827 47 04

Broodjeszaak Bagatelle, Steynstraat 35, 2660 Hoboken Tel. 03/825 47 44

Interstudio, Kapelstraat 11, 2660 Hoboken Tel. 03/829 11 20

United Caps, voorheen Procap, plasticen dopjes, Schroeielaan 15, 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00

Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32, 2660Hoboken Tel. 03/828 49 96

Klimaatverandering in steden: Hoe kunnen we er ons tegen wapenen voor 2050? De natuur als buffer?

VN-klimaatconferentie in Parijs

Van 30 november tot en met 11 december 2015 vindt in Parijs de eenentwintigste jaarlijkse klimaatconferentie van de Verenigde Naties plaats: de zogenaamde COP21 (Conference of Parties).

Niets speciaals zou je denken na zovele conferenties.

Toch wel, want **tijdens deze conferentie zou een nieuw klimaatverdrag ondertekend moeten worden door alle deelnemende partijen.**

Het nieuwe klimaatverdrag, het vervolg op het Kyoto-protocol, moet dan in 2020 ingaan, wanneer het huidige verdrag afloopt.

Op wereldschaal, maar ook in Vlaanderen, worden de steden groter en dichter bevolkt. Ja zelfs in België blijft de bevolkingsdichtheid toenemen en zijn we de kaap van 11 miljoen inwoners al lang gepasseerd. Ook dat heeft zijn impact, niet alleen voor CO2 maar ook op de beschikbare ruimte waardoor o.m. 'natuur in de stad' steeds meer in de verdrukking komt.

Natuurpunt Hobokense Polder nodigt u graag uit op het initiatief van Natuurpunt Land Van Reyen i.s.m. de stad Mortsel, hun milieudienst, raad en de gemeentelijke raad voor ontwikkelingssamenwerking.

We vragen ook uw aandacht voor de dagstaptocht, waaraan we op 11 november deelnemen in de aanloop naar de Klimaatconferentie: zie voor meer info onze Kalender: woensdag 11 november!

Klimaatverandering en steden

**Lezing Hans Bruyninckx, directeur Europees Milieuagentschap
9 oktober - 19.30 uur - Mortsel**

Klimaatverandering, milieuraandvoorwaarden, biodiversiteit, CO2, ecosysteemdiensten, draagkracht, energiebesparing, broeikasgassen, ... Het zijn helaas begrippen die we bijna dagelijks in de media horen. Als burger denk je misschien dat dit allemaal zaken zijn die zich 'ver van je bed' afspeelen. Nochtans dragen we allen - inwoners, ondernemers, verenigingen, stadsbestuur, ... - samen de verantwoordelijkheid voor onze planeet en hoe we die doorgeven aan onze kinderen.

De milieudienst, raad en de stad Mortsel organiseren i.s.m. Natuurpunt vzw en de Gemeentelijke Raad voor Ontwikkelingssamenwerking hierover een lezing en ronde tafel op **vrijdag 9 oktober om 20.00 uur in de Mark Liebrecht Schouwburg, Heilig-Kruisstraat 16, Mortsel**. Je kan er terecht vanaf 19.30 uur. Het einde is voorzien rond 22.15 uur, gevolgd door een drankje in het Theatercafé. Inschrijven is niet nodig. Toegang is gratis. Iedereen welkom!

Programma

- Welkomstwoord door Jan Desmyter, voorzitter milieudienst Mortselaar
- Het Burgemeestersconvenant door Erik Broeckx, burgemeester
- Voorstelling klimaatactieplan en Klimaatneutrale Organisatie door Steve D'Huylster, schepen voor duurzame ontwikkeling
- Lezing 'Milieu en klimaatuitdagingen voor de 21ste eeuw: van Europese visie naar lokale betekenis en actie' door Hans Bruyninckx, directeur Europees Milieuagentschap (EMA)
- Vragen uit de zaal voor het panel gemoderd door Guy Janssens, VRT-journalist. Samenstelling panel: Erik Broeckx (als voorzitter van IGEAN), Hans Bruyninckx (directeur EMA), Lieven De Schampheleere (voorzitter Natuurpunt) en Ilse Loots (milieu-experte, UA-professor, lid woonadviesraad Mortsel).
- Slot- en dankwoorden door Lieven De Schampheleere, voorzitter van Natuurpunt vzw

Hans Bruyninckx
Directeur EMA

Een interview met Hans Bruyninckx, Mortselaar en directeur van het Europees Milieuagentschap (EMA), vind je op de website www.mortsel.be.

Meer info

Milieudienst, e-mail milieu@mortsel.be, tel. 03 444 18 43

Milieudienst, raad en de stad Mortselaar, e-mail info@milieuraadmortsel.be, website www.milieuraadmortsel.be

Een dier in nood gevonden?

Probeer in geen geval het dier zelf te verzorgen, dus ook niet voederen of laten drinken. Plaats het dier in een goed geventileerde donkere doos en breng het naar het VOC.

Het VOC is elke dag open tussen 9 u en 17 u (ook weekend). Buiten

deze uren: laat het slachtoffer achter in het daarvoor voorziene huisje voor het opvangcentrum.

VOC Brasschaat-Kapellen - Holleweg 43, 2950 Kapellen - 0473 48 48 97 - voc.brasschaat-kapellen@vogelbescherming.be

VOC
Brasschaat-Kapellen

Opvangcentrum voor
Vogels en Wilde dieren

De jakhalzen komen ... Of zijn ze er al?

Bert Mertens

De jakhals (*Luca lapini*), bij het horen van zijn naam zal je ongetwijfeld denken aan de talrijke documentaires die je ooit gezien hebt. Denken aan die eindeloze Afrikaanse vlaktes waar leeuwen en hyena's leven ... en daarbij ook de jakhals die de restjes van een 'kill' opruimt.

Hier gaan we het nu hebben over de opkomst van de jakhals in Europa. Het zijn inderdaad niet enkel de wolf of de lynx die langzaam Europa veroveren. Maar er is ook de jakhals. Met name de goudjakhals (*Canis aureus*).

Alle jakhalzen komen in Afrika voor. De zadeljakhals voornamelijk in zuidelijk Afrika, de gestreepte jakhals in Midden-Afrika en de goudjakhals in Noordelijk Afrika. Maar daarnaast komt de goudjakhals ook voor in het Midden-Oosten tot in Thailand. En het is nu met name deze soort die het de afgelopen jaren zeer goed doet.

In de 20ste eeuw was er een dramatische terugval van de jakhals populatie in Europa door voornamelijk menselijke vervolging. Tijdens dezelfde periode is de wolf in gans Europa haast uitgeroeid. De wolf is een eerste-lijn concurrent van de jakhals. Het is pas in de jaren '60 wanneer de jakhals in Bulgarije wordt beschermd dat er een ommekeer plaatsvindt. Door de afwezigheid van wolven konden jakhalzen onder meer in Kroatië snel in aantal toenemen (jaren '60). Het is van hieruit dat de eerste zwervers zijn genoteerd

en de soort zich verder is beginnen verspreiden. In de jaren '80 wordt er een nieuwe golf genoteerd die inmiddels ook Slovenië bereiken. En tenslotte een 3de golf werd genoteerd in 2000. De reden van deze cycli is nog niet duidelijk, maar een samenhang met een toegenomen populatie, menselijke vervolging, afwezigheid van concurrenten zou hier niet vreemd aan zijn.

In Europa waren er reeds populaties in onder meer Roemenië, Bulgarije (meer dan 5000 dieren) en Griekenland. Maar inmiddels heeft het dier op een succesvolle manier de mogelijkheid gezien zich verder en dieper te verspreiden in Europa. Vandaag komen er populaties voor in Albanië, Italië, Servië, Macedonië, Slowakije, Oostenrijk, Hongarije en Zwitserland, maar ook in de Baltische staten (Letland, Litouwen en Estland). Inmiddels laten recente cijfers zien dat de populaties verder blijven toenemen. In Hongarije zouden reeds ruim boven de 3000 dieren zitten. Servië boven de 1000. In Italië zijn er geen populatie gegevens beschikbaar, maar de jakhals is in het Noordoosten haast overal aanwezig. In Oostenrijk zijn officieel de eerste jakhalzen genoteerd in 2008, die met succes jongen hebben voortgebracht. Nu zit er een vaste populatie in de buurt van de Neusiedlersee. In Duitsland wordt de jakhals in 2000 voor de eerste maal waargenomen.

Opvallend is dat de jakhals overal in aantal toeneemt; behalve in ... Griekenland. Daar is het aantal dramatisch achteruit gegaan en blijven er nog een 40tal dieren over.

het een wonder zijn dat er nog geen jakhals in de lage landen is gespot. Er zijn 2 migratieroutes te bemerken. Een eerste, noordelijke route, via Ukraine, Rusland, Wit-Rusland naar de Baltische staten. Inmiddels zijn daar reeds dieren de grens met Polen overgestoken in de westelijke richting. Een andere route gaat via de Balkan, vanuit Bulgarije en Servië, over Bosnië, Kroatië en Slovenië naar Italië aan de zuidelijke kant en naar Hongarije en Oostenrijk aan de noordelijke kant.

De opmars van de soort heeft relatief onopvallend plaatsgevonden, temeer omdat waarnemers de soort vaak verwarren met de meer bekende vos of wolf. De laatste jaren heeft het gebruik van fotovallen een enorme opmars gekend. Dit vertaalt zich momenteel ook in een toegenomen aantal waarnemingen van de goudjakhals, ook op plaatsen waar hij niet gekend was of nog niet verwacht was.

Afb 1 – verspreiding goudjakhals in de wereld

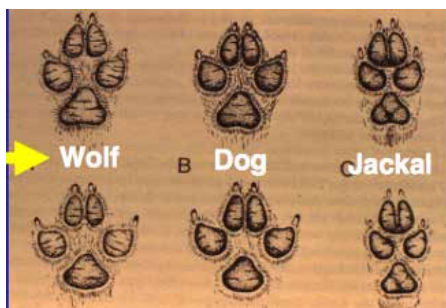
Afb 2 – verspreiding goudjakhals in Europa

Als we de verspreiding zien mag

Afb 3: Jakhals footprint (Janez Tarman)

Dat de verbreiding van de jakhals voor de nodige discussies zorgt is te zien in Litouwen daar is eerder dit jaar (02/06/2015) de soort uitgeroepen tot een invasieve exoot en mag (moet) dus verdelgd worden. Dat natuurverenigingen (GOJAGE) hier niet mee akkoord gaan mag duidelijk zijn. De jakhals is op eigen houtje richting noorden getrokken en er kan dus moeilijk gesproken worden over een 'exoot'.

Afb 5: verschil in footprints wolf, hond en jakhals

Herkennen

De jakhals is eigenlijk een middel-grote hond, is kleiner en slanker dan een wolf, maar heeft wel, in verhouding, grotere oren. Hij is duidelijk groter dan een vos en heeft een kopromp lengte van 65 tot 105 centimeter en een staartlengte van 18 tot 27 centimeter. Gewicht varieert tussen de 6 tot 15 kilogram en de schouderhoogte is ongeveer 50 centimeter.

Over het algemeen zijn vrouwtjes kleiner dan mannetjes (12% grootte verschil). De vacht is goudkleurig maar kan variëren van licht romig geel naar een donkerder bruine tint. De vachtkleur is wel seizoensgebonden en kan dus variëren. De unieke lichtere markeringen op de hals en de borst maakt het mogelijk om individuen van elkaar te onderscheiden in populaties. Ze hebben relatief

Afb 4: Jakhals voetzool (Ovidiu C. Banea)

lange slanke voeten met kleine pads.

De footprints van een jakhals zijn ook duidelijk verschillend van hond en wolf. Hierbij is te bemerken dat de 2de en 3de vinger aan de basis vergroeid zijn.

De jakhals is een allesetende opportunist. Hij jaagt op kleinere zoogdieren (knaagdieren, kleine hoefdieren zoals kalfjes), kleine vogels, vissen, amfibieën en insecten. Maar eet daarnaast ook afval, aas en plantaardig voedsel (druiven, bessen).

Het is een familiedier. In het hart van een familiegroep ligt een alfa-paartje (analoog aan wolven) die voor het leven bij elkaar blijven. Meestal leven er zo'n 5 dieren in een groep, maar dit kan uitlopen tot zelfs 30 dieren. Ze jagen over het algemeen samen en zorgen ook voor de jongen. Zowel de vrouwelijke als de mannelijke dieren verdedigen het territorium. Communicatie gebeurt veelvuldig en kan

het best omschreven worden als een gillen en schreeuwen, ook hondachtig gefef, of een sirene-achtig gehuil wanneer er een kill is gebeurd.

Wat zijn de kansen voor overleven?

De jakhals komt in zeer diverse biotopen voor en is uitermate bestand tegen droogte. Doordat de jakhals een echte voedselopportunist is en flexibel naar zijn leefbiotoop, kan hij ook heel succesvol zijn in een verdere verspreiding binnen Europa. Bovendien is hij niet echt schuw en zoekt hij vaak menselijke nederzettingen op om afval te zoeken. Het is niet te verwachten dat de jakhals het komende jaar reeds in België of Nederland zal te zien zijn. Echter, indien zijn verspreidingsdrang dezelfde blijft, dan mag verwacht worden dat binnen afzienbare tijd ook deze carnivoor zijn weg naar onze contreien zal vinden.

Bronnen:

Goldenjackal.eu
Gojage (Golden Jackal Informal Study Group in Europe)

Heet van de naald:

Enkele weken geleden werd in Denemarken een jakhals waargenomen! Meer info hierover op volgende site: <http://www.thelocal.dk/20150911/first-european-jackal-spotted-in-denmark>

Afb 6 – Jakhals in Hongarije

Het ree in de Hobokense Polder

Bert Mertens

Afb. Eenjarige reebok – juni 2015

Inmiddels is het ree geen gewone verschijning in het gebied, maar is het toch al meer dan 10 jaar aanwezig. Bij navraag blijkt er al een waarneming van ree geweest te zijn in mei 2006 (Tim en Ellen Vermeire) en van Danny Jonckheere. Nadien werd er ree gezien in juli 2007 (André Van

Langenhove). De oudste waarneming van het ree in de Hobokense Polder op waarnemingen.be dateert van 30 juni 2008 (mezelf). Toen werd bij een vogelinventarisatietocht een roepend mannetje opgemerkt. Sindsdien zijn er nog verschillende (maar relatief weinig) waarnemingen geweest. Op waarnemingen.be tellen we in totaal 27 ingaves (waar-

van 8 waarnemingen van mezelf die betrekking hebben op de cameravalen). Een aantal andere waarnemingen hebben betrekking op gevonden sporen (6), of auditief (3). Er zijn dus slechts 10 effectieve zichtwaarnemingen geweest het afgelopen

decade. Het is duidelijk dat zelfs bij aanwezigheid van het ree, het dier zich niet makkelijk laat zien.

Sinds 2012 zijn we in het gebied ook aan de slag gegaan met camera's. Dit heeft inmiddels reeds 228 registraties opgeleverd. Met zekerheid zijn er in 2014 twee kalfjes geboren. Voor zover wij weten was dit de eerste keer dat dit zich heeft voorgedaan in het gebied. Momenteel lopen er dus 4 exemplaren rond.

Vraag die zich nu natuurlijk stelt is, hoe komen die dieren in dit drukbevolkte deel van Antwerpen terecht? Bij vos en steenmarter kunnen we ons hier nog iets bij voorstellen. Voor een ree wordt dat toch al moeilijker.

Dit gegeven is al herhaaldelijk aanleiding geweest tot discussies en het opzetten van diverse scenario's. We zetten ze hier even op een rijtje:

Er zijn een viertal opties:

1. Uitgezet door onbekenden
2. Migratie vanuit het zuiden (Wilrijk/Edegem)
3. Migratie via de Ring (Rivierenhof)
4. Overgezwommen van Kruikeke

1. Uitgezet

Helemaal ontcrachten kunnen we dit verhaal niet. Maar het lijkt ons niet echt waarschijnlijk dat iemand zich hiermee zou inlaten. Dit lijkt logischer te zijn voor meer zeldzame(re) soorten. Bovendien is sinds 2008 slechts 1 ree geobserveerd geweest, en pas in 2013 zijn er 2 reeën gesignaleerd. Indien deze dieren zouden uitgezet zijn, lijkt het ook logischer dat er vanaf het begin minimaal 2 dieren zouden zijn. Dit blijkt alleszins niet uit de waarnemingen.

2. Migratie vanuit het zuiden en zuidoosten (Wilrijk/Edegem)

Dit klinkt ook niet echt waarschijnlijk, daar er haast geen groene verbindingsgordels zijn met de Hobokense Polder en er teveel obstakels zijn. In Schelle en Niel worden tegenwoordig wel reeën waargenomen. Ook hier lijkt het weinig waarschijnlijk dat die dieren verder naar het noorden

Overzicht van waarnemingen.be

30/06/08	1	onbekend	roepend	Bert Mertens
14/05/11	1	onbekend	sporen	Wim Mertens
11/05/12	1	onbekend	sporen	Danny Jonckheere
12/05/12	1	onbekend	ter plaatse	Bert Mertens
16/06/12	1	adult	ter plaatse	Bert Mertens
23/06/12	1	onbekend	ter plaatse	Bert Mertens
19/05/13	1	onbekend	ter plaatse	Bert Mertens
02/06/13	1	onbekend	ter plaatse	Bert Mertens
08/08/13	1	onbekend	foeragerend	Guy Borremans
16/08/13	1	onbekend	roepend	Bert Mertens
22/09/13	2	onbekend	fotoval	Bert Mertens
01/11/13	2	onbekend	fotoval	Bert Mertens
29/12/13	1	onbekend	sporen	Bert Mertens
05/01/14	2	onbekend	fotoval	Bert Mertens
05/02/14	1	onbekend	sporen	André Van Langenhove
26/04/14	1	onbekend	foeragerend	Bert Mertens
21/06/14	1	onbekend	sporen	Marnix Lefranc
21/06/14	1	onbekend	sporen	Marnix Lefranc
24/10/14	4	onbekend	fotoval	Bert Mertens
12/12/14	3	onbekend	fotoval	Bert Mertens
21/12/14	4	onbekend	ter plaatse	Bert Mertens
14/03/15	1	onbekend	fotoval	Bert Mertens
12/04/15	2	onbekend	ter plaatse	Bert Mertens
15/04/15	1	onbekend	ter plaatse	Danny Jonckheere
01/05/15	1	onbekend	fotoval	Bert Mertens
09/05/15	1	onbekend	fotoval	Bert Mertens
12/05/15	1	onbekend	roepend	Danny Jonckheere

Afb. reegeit 2015

zijn gemigreerd. Ze zouden dan al doorheen Schelle en Hemiksem moeten wandelen (via spoorweg) om tenslotte in de Hobokense Polder terecht te komen. Wanneer we naar waarnemingen.be kijken zien we wel dat er een ree als verkeersslachtoffer is gesignaleerd op 4/5/2012 thv UZA (E19) en Universiteit Antwerpen. Mogelijk komt dit exemplaar van een populatie in de buurt van de Edegemse Bergen en kasteel Arendsnest. Echter tussen deze plaats en de Hobokense Polder ligt opnieuw haast geen groene verbinding om die dieren verder te laten migreren.

3. Migratie via Ring (Rivierenhof)

In het Rivierenhof is er slechts 1 waarneming (sporen) gekend sinds 2011. Verder richting Ranst is het ree ook gesignaleerd maar niet meer sinds 2010. Een migratie vanuit deze gebieden lijkt dus ook een redelijk onwaarschijnlijke piste.

4. Overgezwommen van Kruibeke

Blijft er nog over dat deze exemplaren zouden overgezwommen zijn vanuit Linkeroever (Kruibeke/Bazel) waar er zich een grote en nog steeds groeiende populatie bevindt. Deze optie lijkt momenteel de meest waarschijnlijkste en willen we hier verder bespreken.

Bespreking

Dat reeën de Schelde zouden overgezwommen zijn en in de Hobokense Polder zijn terechtgekomen,

is op zichzelf niet echt verwonderlijk, daar reeën goede zwemmers zijn (zie ook foto). Echter de stroomsnelheid van de Schelde is niet te onderschatten, het is niet voor niets dat het voor ons mensen verboden is om er te zwemmen. Behalve bij dood tij ligt de stroomsnelheid al rond de 10 km/u. Gemiddeld zou de stroomsnelheid van de Schelde rond de 7 kilometer per uur liggen (2 meter per seconde). Laten we even een berekening maken.

Ervan uitgaande dat een ree ongeveer aan dezelfde snelheid zwemt als een mens, zijnde 1m/s (tussen 0,8 en 1,1) en ervan uitgaande dat de Schelde een breedte heeft van

400 meter t.h.v. Hobokense Polder, betekent dit dat ze, als ze op punt X aan linkeroever in de Schelde springt en loodrecht op de oever voort zwemt aan 1 m/s, ze de overkant bereikt op 400 seconden., zijnde een zevental minuten. Maar ... in die 400 seconden is ze ook meegedreven met de Schelde, en wel over een afstand van $400 \times 2 = 800$ meter meer stroomaf- of stroomopwaarts. Enkel bij dood tij zal ze dus loodrecht de overkant halen. Dit betekent dat het ree zich bij afgaand tij in de Schelde zou moeten begeven en dit op een kleine kilometer zuidelijk van de Hobokense Polder, dan komen we uit in de polder van Kruibeke.

Het "groen" van de Hobokense Polder heeft een lengte van ongeveer 2 km langs de Schelde-oevers; dat zijn dus de enige plaatsen waar het enigszins geschikt zou kunnen zijn voor reeën om aan te komen. Dat geeft een ree dus maar een zeer smal "raam" binnen dewelke ze kan springen en de overkant bereiken, namelijk bij ebbend water minstens 800 meter stroomopwaarts het landingspunt op de Hobokense Polder. Bij vloed moet het minstens 800 meter stroomafwaarts

het landingspunt zijn, maar dat zou betekenen dat het dier er ter hoogte van het Burchtse Weel of Galgenweel moet ingesprongen zijn.

Dit scenario lijkt ons momenteel het enige plausibele dat kan verklaren hoe reeën in de Hobokense Polder zijn terechtgekomen. De overige scenario's lijken ons haast onmogelijk omdat er geen groene verbindingsgordels aanwezig zijn.

Wat mogen we dan nog verwachten? In eerste instantie is de verwachting dat de populatie van het ree in de Hobokense Polder verder organisch zal aangroeien (er zijn momenteel 3 bokken en 1 geit in het gebied aanwezig). Theoretisch kan de aangroei vrij snel gaan ... Anderzijds mogen we aannemen dat er nog zwemmers de oversteek kunnen wagen vanuit Kruibeke en Bazel. Zeker daar er sprake is van 'overpopulatie' in bepaalde delen. Door voedselgebrek kan het zijn dat er bepaalde individuen elders hun geluk zullen beproeven. In ieder geval wordt de situatie van nabij opgevolgd. Immers vanuit de Hobokense Polder hebben deze dieren niet echt uitwijkmogelijkheden indien de populatie zich op een maximum zou bevinden. Zoals hier geschetst lijkt de enige uitwijkmogelijkheid voor deze dieren de Schelde te zijn ... en dan zouden ze op de Burchtse weel of het Galgenweel terecht komen of opnieuw in Kruibeke.

Discussiemateriaal ontleend aan Wim Mertens en Jens Verwaerde

Reeën die de oversteek tussen Hingene en Bazel tot een goed einde brengen.

Waarnemingen afdeling Hobokense Polder (niet-vogels) van 1 juni t.e.m. 31 augustus 2015

Marnix Lefranc

In onderstaand artikel worden waarnemingen besproken van 1 juni 2015 t.e.m. 31 augustus 2015 binnen het gebied van de Natuurpuntafdeling Hobokense Polder. Behalve de vogelwaarnemingen worden alle overige waarnemingen hier in beschouwing genomen. We noteren in totaal 2182 waarnemingen als volgt verdeeld: planten (1307), mossen/korstmosses (0), zwammen (13), amfibieën (11), vissen (0), zoogdieren (24) en tot slot de nog de invertebraten (727).

Oranje zandoogje - Foto: Tom Ameye

Volgende vlindersoorten werden waargenomen: **atalanta** (DJ, GG, GB, HW, LS, MW, PB, en TV), **bont zandoogje** (CVL, GG, GB, HW, MW, NSG BD, PB, SDR, TV en VDS), **boomblauwtje** (PB, TV en VDS), **bruin blauwtje** (PB), **bruin zandoogje** (CVL, GS, HW, KDKM, LV, MW, NSG BD, PB, TM en VDS), **citroenvlinder** (BM, JVDV, MW, en PB), **dagpauwoog** (CVL, MW en PB), **distelvlinder** (MW, PB, TV en TOV), **gehakelde aurelia** (DJ, GB, HW, MW, NSG BD, PB en VDS), **groot dikkopje** (GS, MW, PB en SDR), **groot koolwitje** (CVL, DJ, JVDV en MW), **hooibeestje** (GS), **icarusblauwtje** (CVL, GS, GB, HW, NSG BD, PB, TOV en VDS), **klein geaderd witje** (HW, MW, NSG BD, PB en VDS), **klein koolwitje** (GG, GS, HW, MW, NSG BDG, PB, TV en VDS), **kleine vos** (GB en MW), **landkaartje** (BM, NSG BD, PB en TA) en **oranje zandoogje** (CVL, HW,

NSG BD, PB, SF, TA, TOV en VDS). In tegenstelling met de voorbije jaren werd in dezelfde tijdsperiode opnieuw een **bruin blauwtje** waargenomen in de Hobokense Polder, echter geen **eikenpage**, geen **oranje luzernevlinder** en ook geen **konin-ginnenpage**.

Bij de nachtvlinders noteren we 250 waarnemingen. De meeste waarnemingen werden gedaan door Joachim Pintens. Een bijzondere soort is de **buxusmot** (CS en TV) met twee waarnemingen. Deze Aziatische soort werd per ongeluk met buxusplanten ingevoerd in West-Europa. De eerste waarneming voor West-Europa was in 2006 in Duitsland. De eerste waarneming voor Vlaanderen gebeurde in 2010 in een tuincentrum in Ekeren. Het diertje

blijk intussen vrolijk uit te zwerven en ondertussen is al in heel wat Vlaamse tuinen vraat vastgesteld aan buxusplanten.

Opmerkelijke waarnemingen bij de libellen zijn de **vroege glazenmaker** (WM), **zwervende pantserjuffer** (WM, PB) en **tengere pantserjuffer** (PB). Andere libellensoorten die werden waargenomen zijn: **azuurwaterjuffer** (PB, WM), **blauwe glazenmaker** (WM, VDS), **bloedrode heidelibel** (GB, MW, NSG BD,

PB en VDS), **bruine winterjuffer** (PB, WM), **bruinrode heidelibel** (GG, PB), **gewone oeverlibel** (PB en WM), **gewone pantserjuffer** (CVB en PB), **grote keizerlibel** (BM, GB, PB, TV en WM), **houtpantserjuffer** (CVB, GG, NSG BD en PB), **kleine roodoogjuffer** (PB), **lantaarntje** (NSG BD, PB en WM), **platbuik** (BM, PB en WM), **viervlek** (WM), **vuurjuffer** (WM), **vuurlibel** (TM) en **watersnuffel** (PB).

De sprinkhanen die werden waargenomen: **bramensprinkhaan** (NSG BD en PB), **bruine sprinkhaan** (PB), **grote groene sabelsprinkhaan** (MW, NSG BD, PB), **krasser** (PB), **ratelaar** (PB), **sikkelsprinkhaan** (PB), **struiksprinkhaan** (MW en NSG BD), **zuidelijk spitskopje** (PB) en **zuidelijke boomsprinkhaan** (JVW).

Bij de insecten zijn volgende soorten zeker nog het vermelden waard: **stipmaskerbij** (SDR), **iepenzigzagbladwesp** (SDR) en **graslanglijf** (DS).

Bij de zoogdieren noteren we **egel** (DJ, JR en LJ), **gewone dwergvleermuis** (PWG ZR), **haas** (KDKM), **konijn** (DJ, PV en TV), **mol** (GG), **ree** (RF, WM), **steenmarter** (VPdP, BM en MDH), **vos** (BM, DJ en SVDB).

Meer dan de helft van alle waarnemingen zijn planten. Hierbij hebben

Zuidelijke boomsprinkhaan - Foto: Jan Vanwynsberghe

Kleine roodoogjuffer - Foto: Peter Bastiaensen

vooral de Plantenwerkgroep Zuidrand en Erik Molenaar heel verdienstelijk werk verricht. De meest opmerkelijke soorten zijn: **Afghaanse duizendknoop** (EM), **behaard breukkruid** (EM), **bergroos** (BM), **bevertjes** (PWG ZR en VDS), **bijenorchis** (DJ), **bonte luzerne** (EM en RDB), **bosorchis** (KM, JS en SDR), **brandpastinaak** (EM), **bruin cypergras** (PWG ZR en WVS), **echte tijm** (PWG ZR), **gele helmblom** (SC), **gele kamille** (VDS, WVS en PWG ZR), **gevlekte orchis s.l.** (VDS, JC), **grijze mosterd** (EM), **handjesgras** (EM), **hartbladige es** (EM), **hondskruid** (TV en SF), **karthuizer anjer** (VDS, PWG ZR), **klein glaskruid** (EM), **kleine pimpernel** (VDS, WVS en PWG ZR), **kruidvlier** (NSG BD en EM), **kruipklokje** (DA), **liggende ganzenvoet** (TG), **melkkruid** (EM),

muurbloemmosterd s.s. (EM), **pluim-es** (EM), **rode ogen-troost** (NSG BD, RD, WVS en PWG ZR), **smalle rolklaver** (EM), **steenanjier** (VDS, WVS en PWG ZR), **steenbreekvaren** (AP), **veldsalie** (VDS, WVS en PWG ZR), **vuurdoorn** (WVS en PWG ZR), **waterpunge** (WVS en PWG ZR) en **zandkweek** (EM).

Met dank aan alle waarnemers:

Alain Pieters (AP), Bert Mertens (BM), Chris Snyers (CS), Chris Van Liefferinge (CVL), Chris Verbruggen (CVB), Daan Dekeukeleire (DD), Dan Sloodmaekers (DS), Danny Jonckheere (DJ), de preter w (dpw), Dimitri Antonissen (DA), Dirk Baert (DB), edmond goettkindt (eg), Erik Molenaar (EM), Gert Govaerts (GG), Guido S (GS), Guy Borremans (GB), Hugo Wouters (HW), Jan Vanwynsberghe (JVW), Jelle Ronsmans (JR), Joachim Pintens (JP), Johan Claessens (JC), John Van de Voorde (JVDV), Jonas Pottier (JP), Joris Elst (JE), Jos Simons (JS), Kris De Keersmaecker

(KDKM), Kris Maes (KM), Kris Peeters (KP), Louis Schramme (LS), Luc Janssens (LJ), Luc Van de Perre (LVdP), Luc Verhelst (LV), Luk Smets (LS), Manu De Hauwere (MDH), Mia Willekens (MW), NSG Beneden-Dijle (NSG BD), Peter Bastiaensen (PB), Pierre De Roo (PDR), Pieter Vervloet (PV), Plantenwerkgroep Zuidrand (PWG ZR), R&B Foquet (R&B F), Robin Vermeylen (RV), Robrecht Debbaut (RDB), Ronny Deckers (RD), Rudi Fransen (RF), Sam F. (SF), Samuel De Rycke (SDR), Sofie Calcoen (SC), Steven Van den Bussche (SVDB), Stijn Baeten (SB), Terry Coppens (TC), Thomas Gyselink (TG), Tielens Marc (TM), Tim Vochten (TV), Tom Ameye (TA), Toon Verbruggen (TOV), Veerle De Saedeleer (VDS), Walter Van Spaendonk (WVS), Wietse De Vogelaer (WDV), Wim De Belder (WDB) en Wim Mertens (WM).

Echte tijm

Inspiratieve trefdag van Natuurpunt: hoe bouw je je afdelingwerking uit? Zaterdag 17 oktober

Een To do-tip voor onze medewerkers en natuurvrijwilligers!

Een afdelingswerking uitbouwen, daar komt heel veel bij kijken. Met welke activiteiten kan je een nieuw publiek aantrekken? Hoe kan je lezen en vrijwilligers beter betrekken bij je werking? Welke succesfactoren dragen bij tot het versterken

van het verenigingsweefsel? Via uitwisseling van ervaringen en ideeën ga je naar huis boordevol inspiratie en tips & tricks om je afdelingswerking verder uit te bouwen.

Programma:

9.30 u tot 10u: Ontvangst met koffie
10 u: Interactieve workshop
12 u: Broodjeslunch, aangeboden door Natuurpunt

13 u tot 16.30 u: Nababbelen bij een wandeling doorheen Pikhakendonk (foto: Margot Vandewijngaert)

Place to be: **CC De Oude Pastorie - Ravesteinstraat - Hever-Boortmeerbeek**

Inschrijven noodzakelijk via website van Natuurpunt

Vogelwaarnemingen – Regio Zuid Antwerpen mei – juli 2015

Luc Van Schoor

Tijdens deze 3-maandelijke periode werden er in totaal 2522 waarnemingen ingevoerd door 139 waarnemers/sters. Elke bijdrage, hoe miniem ook, kan een nuttige aanvulling zijn bij de soortgegevens. We zijn dan ook iedere vogelliefhebber dankbaar voor het invoeren van zijn/haar waarnemingen.

Het valt trouwens op dat het aantal waarnemers binnen onze regio duidelijk toeneemt.

Koplopers in het aantal ingezonden waarnemingen waren: Danny Jonckheere (338 wn) voornamelijk in de Hobokense Polder en omstreken, Wouter Van Assche (230 wn) zowat in de ganse ARDEA regio en Jos Simons (223 wn) vooral in Groen Neerland en Hobokense Polder.

Het weer

De lente van 2015 was abnormaal zonnig. De eerste helft van mei was vrij warm door de zuidelijke luchtstroming waardoor de temperatuur opliep van 20 tot 25°C.

De tweede helft van mei was ietwat aan de koele kant. In juni werden koelere perioden afgewisseld door zeer warme dagen. Het was een vrij droge en zonnige maand met ongeveer de helft van de normale neerslag. Ze eindigde zeer warm met de aanvoer van tropische luchtstromingen.

Wespandief - Foto: Danny VG

De maand juli kende een grillig temperatuurverloop. Als we kijken naar de gemiddelde temperatuur, neerslag en zon, was de maand niet zo bijzonder. De verschillen binnen de maand waren echter groot. Zo begon juli met een heuse hittegolf (30 juni t/m 5 juli tot max 35°C). Het midden van de maand was wisselvallig maar vrij warm en ze eindigde nat, windrijk en fris met een heuse storm op 25 juli.

Soortenbespreking

Er werden op "waarnemingen.be" voor de opgegeven periode

gegevens van 120 vogelsoorten ingevoerd, exoten inbegrepen. In dit verslag worden alleen de voornaamste soorten en gegevens besproken. Gezien de eerste resultaten van het regionaal uilenonderzoek in 2015 nog in verwerking zijn, wordt het verslag hiervan op latere datum ingevoerd op de ARDEA website en in Polder.blad.

Op 9/5 dreven er 2 **roodhalsfuten** op de Schelde, ter hoogte van HP. Even later werden ze terug opgemerkt vanop Hoboken Veer. Jammer genoeg ontbreken foto's om deze waarneming te staven (JB, niet beoordeelde waarneming).

De **grote zilverreiger** was een schaarse gast met slechts 2 ingevoerde waarnemingen op 4 en 28 juli met telkens 1 adulte vogel op het Broekskot in Hobokense Polder (DJ, AW).

Op 17/6 vloog een **purperreiger** in NO richting ter hoogte van de Boomsesteenweg/Wilrijk (SVB, niet beoordeelde waarneming). Dit is wel een late datum voor deze schaarse doortrekker.

Op 22/5 vloog een **zwarte ooievaar** hoog thermiekend en afglijdend rich-

Kleine plevier - Foto: Julien Dua

ting oost over het centrum van Hove (SVB). Deze schuwe broedvogel van uitgestrekte bosgebieden - bij ons in Ardennen en Oostkantons - is een schaarse doortrekker in mei en in augustus.

De vier waarnemingen met in totaal 6 **ooievaars** situeren zich tot medio mei en medio juni. Het betreft telkens 1 of 2 exemplaren die overvlogen in NW tot W richting (WVA, BM, SL, LJ).

Alle 24 ingebrachte waarnemingen van **lepelaar** betreffen vogels die, al dan niet met juvenielen, na het broedseizoen op zoek zijn naar geschikte foerageergebieden. In onze regio waren ze uitsluitend te zien in de Hobokense Polder (Broekskot) met 1 tot 4 ex. Op 28 juli waren daar een koppel met 2 juveniele vogels present. (DJ, GB, AVL, PB, KDK, PBa, MM, MT, CV, AW).

De Verrebroekse Plassen in Kieldrecht is de dichtsbijgelegen broedplaats en, samen met De Blankaart (West-Vlaanderen), de enige in België. Een geringde vogel met rode en witte ringen in de Hobokense Polder op 4/7 was mogelijk afkomstig van de kolonie Middelpalten/Veerse Meer (Zeeland).

De lepelaar is als schaarse broedvogel, na jaren van achteruitgang of stabiliteit, gelukkig in aantal toegenomen. Dat is zeker het geval in Nederland en in mindere mate ook in Vlaanderen.

Dat vertaalt zich ook, na het broedseizoen, in een frekwenter aanwezigheid van vogels op geschikte foerageerplaatsen zoals de Hobokense Polder.

Tussen 11/5 en 28/7 werden een 15-tal waarnemingen van **wespendief** ingevoerd. De meeste betreffen doortrekkende vogels, behalve drie waarnemingen, in juni en juli, die mogelijk duiden op een broedgeval in Hove/Boechout (domein Moretus ?), en één op 12/7 waarbij een geplunderd wespennest werd aangetroffen op Fort 7 te Wilrijk (VDS).

Op 6/6 vloog een **visarend** thermiekend over Moretusburg/Hoboken (JP). Deze vogel werd eerder in Rupelmonde opgemerkt.

In de ARDEA regio is het geschikt broedbiotoop voor de **kleine plevier** zo goed als afwezig.

Daarom valt zijn aanwezigheid op het gekend "stelt" plasje bij de Lintsesteenweg (grens Hove/Lint) in het oog. 1 mannetje was daar present van begin mei en op 28 mei - gelet op de bijgevoegde foto's - zelfs een mannetje en wijfje (JD). Op 3 juli werd een paar kleine plevier met 3 jongen gezien op het Industrierrein Umicore/Hoboken (KDK).

Tijdens de ARDEA vogeltoer op 2 mei, vlogen er 2 **regenwulpen** richting NO over het Cleydaalhof te Aartselaar (LS, LVS).

De enige 2 **groenpootruiters** werden op 9/5 en 25/5 gezien en gefotografeerd langs een plasje nabij de Lintsesteenweg, grens Hove-Lint (SVB).

Sinds het begin van de eeuwwisseling groeit het aantal **zwartkopmeeuwen** in onze regio aan. In het Antwerpse havengebied broeden de laatste jaren 1000 paren, meestal in gemengde kolonies met kokmeeuw. Het merendeel van de 25 ingevoerde waarnemingen, van 1 tot 4 ex., betreffen overvliegende en soms pleisterende vogels in en rond de Scheldevallei. Maar ook elders in de regio, zoals in Edegem en Hove, worden er regelmatig enkele van deze mooie meeuwen waargenomen (LJ, BM, LSc, WVA, GD, TV, DC, PH, AW, LVS).

Het is koffiedik kijken hoeveel broedparen van de **ijsvogel** in onze regio voorkomen. Het is duidelijk dat deze exotisch gekleurde viseter het goed doet, getuige daarvan een 15-tal waarnemingen in de Hobokense Polder, de Forten 5, 6, 7 en 8, Campus 3-Eiken te Wilrijk en Schoonselhof. In de HP noteerden we 2 broedparen (BM) en minimum 1 in Fort 7 - Schoonselhof (AW).

We schatten de totale populatie voor de ARDEA regio voorzichtig op 10 à 12 broedparen.

Zoals geweten verzorgen ijsvogels meestal 2 broedsels per jaar. Als gevolg van een aantal zachte winters groeit de populatie duidelijk aan met een toenemend aantal juveniele vogels (eigen commentaar).

Een adulte **zwarte specht** werd op 14/6 en 20/6 meermaals gehoord en 2 x gezien op Fort 7 te Wilrijk (AW). Deze grootste Europese specht zwerft na het broedseizoen wel eens uit op zoek naar geschikte foegareergebieden. Daardoor werd hij gedurende de voorbije jaren ook meermaals in de Hobokense Polder aangetroffen.

Er zijn aanwijzingen van 2 mogelijke territoria van **grote gele kwikstaart** in de ARDEA regio.

Van begin mei tot half juni werden in en nabij Fort 6 te Wilrijk regelmatig adulte, ook roepende vogels waargenomen (TV, SB, JE, WVA). Een tweede mogelijk territorium bevond zich in en nabij het Waterzuiverings-

Orpheusspotvogel - Foto: Chris Steeman

station langs de Lintsesteenweg te Hove (JD).

Van een derde mogelijke broedplaats, de slotgracht langs het kasteel Cleydael te Hemiksem, werden er deze lente geen waarnemingen ingevoegd. Het is mogelijk dat op deze plaats een potentieel broedpaar werd verstoord door tijdelijke restauratiewerken aan het kasteel (LVS). Deze schaarse broedvogel verdient alleszins verdere aandacht in onze ARDEA regio.

Het is duidelijk dat het de **nachttegaal** niet voor de wind gaat. De stelselmatige achteruitgang van onze zomerse meesterzanger is een vaststaand feit, dat zich ook weerspiegelt in zijn aanwezigheid in de Hobokense Polder (DJ, AVL, PC, LSi, JC, WM, WL). De HP is trouwens het enige gebied binnen de ARDEA regio waar hij in 2015 nog voorkomt, met waarschijnlijk slechts 2 broedparen. We kunnen ons afvragen of deze neerwaardse trend nog te stoppen is.

De Hobokense Polder is het enige gebied in de streek waar **Cetti's zanger** voorkomt. De 7 waarnemingen gespreid over de periode mei-juni wijzen op de aanwezigheid van 2 broedparen, namelijk ter hoogte van de Ruitersplas en in het gebied van de Acérie (DJ en BM). Deze beide territoria werden vorige jaren meermaals als habitat gekozen door deze kritische soort.

Dé waarneming van deze periode was ongetwijfeld die van de zingende **Orpheusspotvogel** in Groen Neerland/Wilrijk ontdekt op 20/5 door Robin Vermeylen. Deze vondst bracht vanzelfsprekend een hele rits waarnemers op de been, getuige daarvan de 67 ingevoerde waarnemingen tot 31/5. Het werkelijk aantal waarnemers was wellicht het drievoudige. De vogel was meestal goed te lokaliseren door zijn typische zang. Hij liet zich ook regelmatig bekijken vanaf het fietspad, maar zelden langer dan enkele tientallen seconden - telkens zingend vanop een zangpost in een topje van één of meerdere struiken. Uit een veelheid van waarnemers vermelden we alleen diegenen die geregeld binnen de ARDEA regio waarnemingen

Wielewaal - Foto: Cor Fikkert

invoeren: (MM, SB, PB, PH, JP, JE, WVA, SVB, AS, JB, PC, WL, JS, MH, JVR, LSi).

De Orpheusspotvogel is de Zuid-Europese vervanger van onze spotvogel. Hij lijkt trouwens erg op onze bekende spotvogel, met wie het jammer genoeg een stuk minder goed gaat.

Sinds de eeuwwisseling blijven er steeds meer en meer vogels in Vlaanderen en Nederland hangen. Het gaat meestal om ongepaarde zingende mannetjes, zoals in Groen Neerland, maar er zijn ondertussen al meerdere broedgevallen vastgesteld in Vlaanderen en Nederland. De noordwaardse opmars gaat hoogstwaarschijnlijk samen met de klimaatsverandering. In Wallonië is de Orpheusspotvogel met ruim 2000 territoria bepaald geen zeldzame broedvogel.

In een vorig vogelverslag van mei/juni 2014 vroeg ik me nog af of de **grauwe vliegenvanger**, buiten Aartselaar, nog elders in de regio als broedvogel voorkomt. Dit jaar werd die vraag positief beantwoord door waarnemingen van 2 broedgevallen. Het broedpaar van de Groenenhoek te Aartselaar was weer present op dezelfde plaats als vorig jaar. Er werd duidelijk balts en zelfs paring waargenomen en rond half mei werden van beide ouder-vogels foto's gemaakt (PB, JP, WVS, WVG). Op 17/5 ontdekte WVD een nest met legsel in Hove. De bijgevoegde

commentaar was duidelijk met een kritische opmerking: "5 eieren tegen muur inkomhal. Na meer dan 15 jaar terug. Joepie ! Maar hoe lang? Onze beschermde gaaien en eksters roven na maximum 5 dagen alle nesten". 2 dagen later klonk het spijtig verdikt "Joepie ! nest met 5 eieren na 2 dagen vernield door onze overbevolkte zangvogels, eksters en gaaien". Het is aannemelijk dat de achteruitgang van deze gevoelige en kwetsbare soort mede te wijten is aan predatie van voornoemde vogels (persoonlijke commentaar).

Voor **wielewaal** werden tussen begin mei en begin juni 6 waarnemingen ingevoerd. Die van Kasteel "Den Brandt" en grensgebied Hove-Lint van begin mei, betreffen zo goed als zeker doortrekkers.

De 2 waarnemingen van respectievelijk 21/5 en 27/5 op Fort 6 (SB) en Groen Neerland (RL) in Wilrijk, roepen vragen op omtrent een mogelijk broedgeval in de streek. De waarnemingen van 5/6 in de HP (WM) met een hevig zingend mannetje en een koppel dat een sperwer verjoeg, wijzen op een waarschijnlijk broedgeval. De wielewaal is in onze streken een schaarse zomervogel geworden. De vraag blijft of het dieptepunt in zijn voorkomen als broedvogel al dan niet is bereikt.

Steven Van den Bussche maakte volgende kanttekening bij de waarneming van wielewaal op 11/5 aan

de grens Hove/Lint "prachtige waarneming ! pikte hem al van ver op en dacht meteen aan wielewaal door de lange vleugels, de ietwat golvende vlucht en de erg slanke vorm. Wanneer hij dichterbij kwam, zag ik de rode snavel en de groene rug. Uiteindelijk vloog hij erg laag en vlak over mijn hoofd.

Er werden in juli in totaal 9 overvliegende **sijsen** waargenomen, waarvan een groepje van 5 in Edegem en Hove (LJ, SVB). De sijs is een zeer mobiele soort. Vroeg broedende koppels trekken vanuit Scandinavië (of Nederland ?) vaak al vanaf mei/juni met hun jongen zuidwaarts en kunnen daarom reeds in juli/augustus in Vlaanderen worden waargenomen.

Van half juni tot half juli werden er regelmatig **kruisbekken** opgemerkt. Meestal ging het om 1 à 3 overvliegende vogels, maar op 16/6 vlogen er rond de middag 2 groepjes hoog over Moretusburg/Hoboken, eerst een groepje van 11 ex. NO en een half uurtje later zelfs een groep van 31 ex richting West (JP, LJ, WVA). Kruisbekken broeden meestal zeer vroeg in het voorjaar, bij ons voornamelijk in de Kempense naaldbossen, waar ze in kleine aantallen nestelen. Na het broedseizoen zwerven ze uit naar gebieden met voldoende voedsel; lees sparren, lorken en dennenzaden.

De **appelvink** is in Vlaanderen een vrij schaarse broedvogel in parkgebieden en loofbossen met oude boomgaarden. In Antwerpen blijkt de soort vrijwel verdwenen als broedvogel. De appelvink is een vrij schuwe en onopvallende vogel die in onze streken meestal op trek of tijdens omzwervingen opduikt.

De zes lentewaarnemingen zijn daarom het vermelden waard. 1 ex ter plaatse op 23/5 bij UZA Edegem en 2 ex overvliegend richting zuid nabij Fort 6 Wilrijk (WVA). Op 24/5 2 ex waargenomen nabij UIA Wilrijk (SVB) en op 5/6 1 ex overvliegend langs de westkant van Fort 6 (JE). Vermelden we ook nog een groepje van 8 ex in Mortsel, wat de vraag oproept of er ergens in de buurt een geslaagd broedgeval was. (SB)

Poëtische gekleurde commentaar bij het waarnemen van 2 overvliegende appelvinken in Wilrijk op 23/5 door Wouter Van Assche: "Gelukkig viel mijn oog er op, zoniet had ik ze niet gezien nu ze zich geruisloos door het zwerk boorden".

Onzekere waarnemingen

Onder onzekere waarnemingen valt zeker deze van **slangenarend** op 14/6 nabij de Craeybeckxtunnel te Antwerpen (JB) met bijhorende beschrijving: "Net voor het ingaan van de Craeybeckxtunnel, grote roofvogel, relatief laag overvliegend, achtervolgd door kraai. Veel groter dan buizerd, geheel lichte onderzijde, donkerbruine kop, lange vingers. Alleen met blote oog kunnen zien vanuit rijdende wagen."

Een mogelijke **zwarte wouw** vloog op 24/6 vrij laag (vooral zwevend) over de wijk Koornbloem/Wilrijk richting Oost Antwerpen (Berchem). Daarbij werd hij aangevallen door 3 krijsende zilvermeeuwen. Waarneming met het blote oog: van achterzijde gezien een stuk groter dan buizerd met langere vleugels en staart. Spijtig genoeg te laat om met kijker nog opgepikt te worden (LVS).

Waarnemers

AS Anna Schneider
AVL André Van Langenhove
AW Arthus Wuyts

BM Bert Mertens
CV Chris Verbruggen
DC Dirk Colin
DJ Danny Jonckheere
GB Guy Borremans
GD Gerald Driessen
JB Jozef Bafort
JE Joris Elst
JP Joachim Pintens
JS Jos Simons
JVR Joris Van Reusel
KDK Kris De Keersmaecker
LJ Leo Janssen
LS Luk Smets
LSc Louis Schramme
LSi Lieven Simons
LVS Luc Van Schoor
MH Marc Hofman
MM Maarten Mortier
MT Mark Thielemans
PB Pierre Blockx
PBa Peter Bastiaensen
PC Peter Ceulemans
PH Peter Hofman
PP Pieter Partoens
PV Pieter Vervloet
SB Stijn Baeten
SL Sebastien Leys
SVB Steven Van den Bussche
TV Tim Vochten
VPS Veerle De Saedeleer
WL Wim Lambrechts
WM Wim Mertens
WVA Wouter Van Assche
WVD Wim Van Deynze
WVG Wouter Van Gasse
WVS Wout Vande Sompele

Appelvink - Foto: Julien Dua

Dos pajaros por favor!

Joris Van Reusel

Vogeltrek - Foto: Jan Rose

Terwijl ik dit schrijf genieten zo'n 40-tal vogelliefhebbers van de excursie naar de Biesbosch. Dat vreet een beetje want de Biesbosch in september is zowat het beste wat je in onze ruime omgeving kan vinden qua vogelrijkdom. Ik en mijn gezin zijn er dus niet bij wegens volzet. Het ligt aan mezelf, helaas, want ik was te laat om in te schrijven. Ook de komende Ardea-vogel-drie-daagse naar de Oostkantons liep onmiddellijk vol. En tijdens de voorbije zomerexcursies naar Zeeland (de Steltloperstocht en de Verrassingsstocht) was er evenmin gebrek aan belangstelling (respectievelijk 37 en 22 deelnemers) met zelfs Hondurese vogelgidsen te gast.

Dat alles betekent dat Ardea goed bezig is, met uitstekende programmatie en gidsen, en zo een ruim publiek aantrekt op de vogelexcursies. Fijn!

Het betekent ook dat we moeten opletten dat we ondanks het succes van de excursies ons niet blind staren op grote aantallen geïnteresseerden en een los-vaste groep vrienden en bekenden die tuk zijn op een vogeluitje. Dat kan immers leiden tot een parochiaal, gesloten en zichzelf verstikkend clubje. We moeten zorgen dat iedereen, ook deskundige vogelaars, veldonderzoekers, natuurfotografen, gedreven

jongeren en enthousiaste gezinnen met kinderen voldoende aangetrokken blijven worden door een divers programma aan te bieden.

Daar werken we momenteel hard aan. Het Ardea-programma voor 2016 is uitgetekend en wordt dezer dagen samen met de besturen van onze beide Natuurpuntafdelingen op punt gesteld. Uiteraard hernemen we volgend jaar

enkele klassiekers en zijn de trektelingen en Ardea-meetings de vaste ankerpunten in het voor- en najaar. Nieuw is het SLOW-concept dat we introduceren bij enkele activiteiten: door traag en minder te bewegen besteden we meer tijd aan gedragsstudie, geluidsherkenning, natuurfotografie en –tekenen.

We gaan ook door op het succes van de korte vogelcursussen (zoals vogeltrek in 2014 en uilen in 2015) en organiseren in 2016 een unieke cursus steltlopers (met initiatie stellenlopen!).

Maar vooral: 2016 wordt een jaar vol vogelonderzoek! Het Regionale Uilenonderzoek wordt voortgezet, en beoogt reeds enkele concrete steenuil-beschermingsacties. Enkele enthousiastelingen zijn bereid gevonden zich hiervoor te engageren in een soort uilen-werkgroepje. (J)oe-hoe! Ardea continueert ook het boeiende halsbandparkieten-onderzoek dat de voorbije zomer startte. Na drie avondtellingen in juni, juli en augustus werd de eerste slaapplek in onze regio gevonden (Kielpark). En dan zijn er nog de blauwe reigers, de waterpiepers, de winterwatervogels

Steenuil - Foto: Bart Deschutter

en de slechtvalken die we blijven tellen en opvolgen. Daar voegen we vanaf de lente 2016 ook nog de boerenzwaluwtellingen aan toe, die in onze regio nog op één hand te tellen zijn. Misschien wordt het een eerste aanzet tot beschermingsacties...

We onderzoeken momenteel ook de mogelijkheid of een (beperkte) broedvogelinventarisatie van Groen Neerland te Wilrijk in 2016 kan georganiseerd worden. Kortom: genoeg werk aan de winkel voor geïnteresseerde (doorwinterde en beginnende) vogellaars! En natuurlijk geldt ook hier: alle hulp is steeds welkom!

Maar eerst bent u allen van harte welkom op de najaarsactiviteiten van ARDEA: de trektellingen op de Scheldedijk te Hoboken vanaf 3/10 tot 1/11, de INBO-watervogeltellingen tijdens de middelste weekends van de maand, en de ganzentocht in de Antwerpse Noorderkempen op 6/12. We vermelden in het bijzonder nog onze deelname aan de superboeiende SOVON-Landelijke dag op 28/11, een walhalla voor vogelstudie- en vogelbeschermingsinformatie in het Nederlandse Ede.

En natuurlijk een héél bijzondere vermelding verdient de **10-jarige viering van de Trekpost Hoboken Polder op zaterdag 3 oktober**. Vanaf 11.30 uur wordt u allen uitgenodigd op een feestelijke toast ten velde. Met wat geluk krijgt u

daar een mooie waarneming van bijvoorbeeld een bruine kiekendief of een V-formatie van een paar honderd aalscholvers bij. Wij adviseren u evenwel om, na wat feestelijk drankgebruik, meer bepaald één of twee cervesas por favor, uw en onze vogeltellingen goed te verifiëren omdat het risico op dubbeltellingen op dat moment niet geheel uit te sluiten zal zijn!

En dat doet u maar best zo niet slaat u een mal figuur in de Ardea-vogelwaarnemingsrapporten die trimestrieel worden opgemaakt.

Grauwe vliegenvanger - Foto: Joachim Pintens

Uit de duizenden waarnemingen die in ons werkingsgebied worden geregistreerd (via waarnemingen.be), wordt zo regelmatig een zeer leesbaar overzicht gedistilleerd met de belangrijkste vogelwaarnemingen. Deze rapporten zullen veel meer dan een haast onverwerkbare massa data die online gegooid worden, zeker in de toekomst hun nut bewijzen. De selectie van en duiding bij de waarnemingen, aangevuld met de lokale terreinkennis is een eerste maar erg waardevolle stap in een onderzoeksproces. Het laat toe om u maar zeker ook andere specialisten snel inzage te laten krijgen in de ornithologische waarde van onze regio. Wist u bijvoorbeeld dat de grauwe

vliegenvanger en de grote gele kwikstaart nog in onze regio broeden? U leest er meer over via de link naar het volledig rapport op de website van Ardea. Naast de auteur van deze rapporten, Luc Van Schoor, die hier in stilte steeds menige nachties werk aan kwijt is, verdienen ook de vele trouwe regionale vogelwaarnemers een pluim voor hun werk (al kunnen we niet nagaan in welke toestand ze waren bij het tellen van de vogels, dus een foutenmarge van enkele pajaros moet voorzien worden). Het toont vooral aan dat de Antwerpse zuidrand écht wel wat vogelrijkdom te bieden heeft voor wie er op let. Maar het is hier natuurlijk de Biesbosch nog niet...

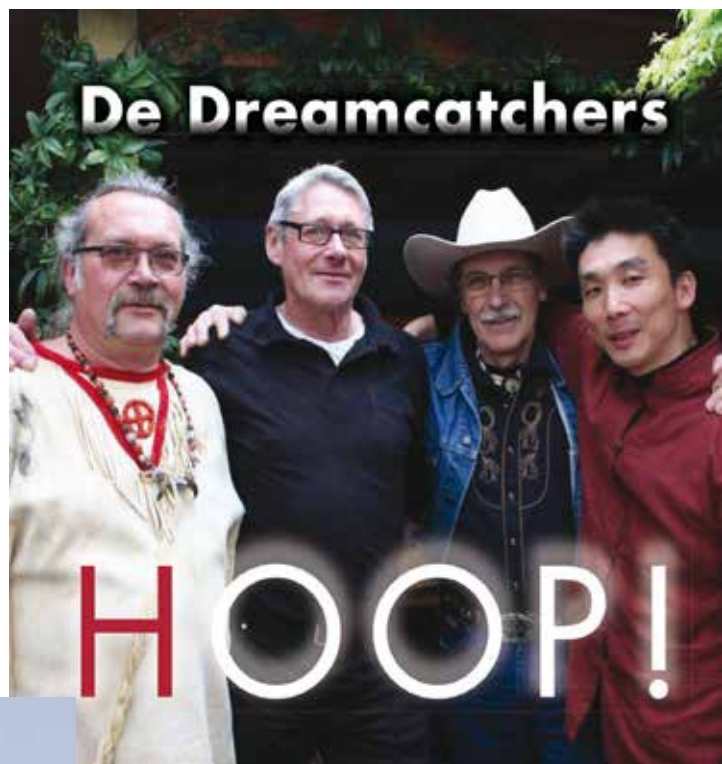
Grote gele kwikstaart - Foto: Julien Dua

De Dreamcatchers op de Open Monumentendag CD: HOOP !

Tijdens de Open Monumentendag fleurden Mclarsj en De Dreamcatchers de dag muzikaal op met verschillende optredens zowel in de turnzaal van de Polderstadschool als aan de Acérie bij de officiële inhuldiging, waarop zo maar eventjes 90 mensen aanwezig waren.

Op de foto hiernaast zullen velen onder u Emile Brem, de echtgenoot van onze heel gewaardeerde natuurgids vanaf het eerste moment, Jeannine Nielandt, herkennen.

De Dreamcatchers hebben een CD opgenomen met als titel HOOP. het verhaal hierachter kan u hiernonder lezen. De CD - werkelijk heel mooie muziek, gemaakt met een brede waaier aan instrumenten - is te koop aan **10 euro**. Hoopt u samen met deze vier gemotiveerde mensen op een leefbare wereld voor uzelf, uw kinderen en kleinkinderen of wil u persoonlijk Emile een hart onder de riem steken door hen met een aankoop te steunen, aarzel niet.

Wij, De Dreamcatchers treden al een aantal jaren op. Nu onze CD is uitgebracht, is er een wens in vervulling gegaan voor Emile Brem. Emile is reeds jaren bedreven in het spelen op de Native-American flute. Zo'n 10 jaar geleden vond er te Wilrijk het "Indian Summer Festival" plaats. Allenroy Paquin een Zuni-Apache Indiaan speelde daar een magisch concert. Vanaf de eerst noot op de Indian-American flute had Allenroy de aandacht van Emile. Emile vertelt: "Ik ervaarde de klanken als fantastisch en met de spirit waarmee Allenroy Paquin fluit bracht bij mij een ongekende rust teweeg."

Emile, onze mede-Dreamcatcher is onder behandeling. Met deze CD sloegen we 2 vliegen in 1 klap! We vertelden dat deze CD opname een Wensvervulling is voor Emile. De CD is tot stand gekomen in teken voor zijn dochter en kleindochter.

Tijdens de opnames is de titel van de CD ontstaan: "Hoop!" Hoop! Op een volledig herstel voor Emile! Hoop! Want wij allen Dromen/Hopen en Wensen Emile nog vele speelmomenten toe! Dank u Moeder Aarde en Vader Spirit!

Ook danken wij de verschillende volkeren voor het spelplezier op hun instrumenten. Wij danken onze familie en vrienden voor hun steun. Wij danken Dimi en zijn ouders voor de fijne ontvangst in zijn thuisstudio te Brasschaat. Wij danken Bé voor haar creatieve inzet waarmee ze onze CD-hoes Hoop! mee heeft helpen ontwerpen. Dank u! zussen en broeders om mee te dromen/hopen voor een betere en leefbaardere Wereld voor onze kinderen en kleinkinderen.

De Dreamcatchers,
Namaste'

**Stort 10 euro op de rekening van
Natuurpunt Hobokense Polder BE81
5230 8065 0424 met als mededeling
"HOOP".**

Wij zorgen ervoor dat uw bijdrage bij De Dreamcatchers toekomt en dat uw CD zo snel mogelijk op uw thuisadres wordt bezorgd.

Via deze weg een welgemeende DANK U WEL aan alle muzikanten, dichters, natuurgidsen, cateringploeg, standhouders, Goudklompjes, organisatoren van het district en van Polderstad Creatief voor uw inbreng en voor de toffe samenwerking.

Het was een fijne Open Monumentendag in de Hobokense Polder!

Natuur.kalender 2016

Versier ook in 2016 je keuken of toilet met een mooie natuurkalender! Of doe de kalender cadeau aan familie en vrienden!

Uitzicht: 12 recto-verso bladen. Op de rectozijde wordt telkens een foto afgedrukt, de versozijde bestaat uit de kalender-gegevens. De bladen zijn aan elkaar gehecht met een ringsysteem.

Het gesloten formaat is 24,5 cm x 24,5 cm, het open formaat is 24,5 cm x 49 cm.

Voor 10 euro heb je een jaar lang elke maand een nieuwe mooie foto aan je muur.

Te bestellen door storting op rekening BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder vzw. Gratis levering, voor zover je woonachtig bent in postnummers 2660 en 2020.

Wat kabouter Weetgraag vandaag verwonderde.... ?

Stan Vandamme

Een poëtische terugblik op een geslaagde Open Monumentendag

Je zal het maar meemaken. Zondagmorgen om 10 u word je wakker gemaakt in de Hobokense Polder.

Een hele meute mensengedaanten komt je habitat even verstoren. Maar... ze hebben goede gewoontes. Niets van hun gedrag werkt verontrustend. Ze lijken allemaal zo vriendelijk.

Wauw, dit is wel deugddoend. Toch best wel een gevoelige groep, die de natuur ter harte neemt. Dit stemt me heel gelukkig, dat ga ik aan de andere kabouters vertellen.

Wat later zitten we met onze groep op een boomwortel te genieten.

Plots komt er een vriendelijke man naast ons zitten. Ik begreep niet hoe het kwam, maar blijkbaar zijn er in de mensenwereld transformers die zichzelf kunnen omvormen.

Hij praatte een hele tijd met ons, gaf toelichting over de drukte vandaag en zat mee met ons te genieten van een kleine jongen die met zijn vergrootglas erg dichtbij kwam.

Gelukkig voor ons lukt het toch niet om ons te zien.

We zijn dan ook onopmerkelijk voor het blote oog, zelfs als dat versterkt wordt.

Na een poosje nam de man afscheid, hij moest nog een rondleiding verzorgen.

Ik vroeg of ik mee mocht in zijn tas, maar hij raadde me dat niet aan wegens de drukte. We spraken af dat hij een andere keer terug zou komen om me op te halen voor een stille tocht op een mooie herfstmorgen. Ik zit er al op gebrand en tel de dagen af dat hij me komt halen. Ik ben ook benieuwd naar het hele gebied, mogelijk leven er nog andere kabouterstammen en die zou ik graag leren kennen. Tenminste als ze even vredelievend zijn als mijn nieuwe vriend.

Kabouter Weetgraag ...

Een fotografisch verslag van de Open Monumentendag op blz 31

Les trois mousquetaires ... Verslag van een zwerfvuilactie

De DRIE musketiers, Swa, Patricia en Frank waren zondag 6 september weer op pad om het - door achteloze Polderbezoekers - achtergelaten zwerfvuil op te ruimen. De rol van de 'vierde musketier', D'Artagnan werd vertolkt door Wendy. Onze gedreven nieuwkomer willen we graag 'HARTELIJK WELKOM' heten!

Slechts TWEE volle vuilniszakken zwerfvuil werden gevuld, een absoluut dieptepunt in onze geschiedenis! Na meer dan twee jaar zwerfvuil ruimen door het OpruimTeamHobokensePolder en de regelmatige tussentijdse acties van Natuurpunt en andere organisaties is er 'eindelijk' een duidelijke verbetering merkbaar in het zwerfvuil-afval-probleem. Geloof u in het sprookje dat de 'VreedzaamProtestTegenZwerfvuil-Activisten' in de toekomst niet meer nodig zullen zijn? Misschien? Maar, precies om het 'misschien' zullen we blijven doorgaan met maandelijkse controle-acties en zwerfvuil ruimen. Elke eerste zondag van de maand vinden jullie ons terug in de Polder met grijpers, hesjes, emmers en de nodige vuilniszakken.

Begint de microbe stilaan te kriebelen? Zin om een 'grijper' te leren hanteren? Dat kan ...

Elke eerste zondag van de maand tussen 14 u en 15.30 u leren we jullie de kneepjes van het vak! Voor verdere info: zie Kalender.

Met vriendelijke, opgeruimde Poldergroetjes van VreedzaamProtestTegenZwerfVuil en het OpRuiimTeamHobokensePolder

Foto: Frank Van de Craen

Een mededeling van één van onze leden!

Kunst- en Hobbytentoonstelling

An Keersse nodigt alle Natuurpuntleden van harte uit op de Kunst- en Hobbytentoonstelling op zaterdag en zondag 10 en 11 oktober. Thema: Oude Ambachten.

De tentoonstelling is gratis toegankelijk van 10 tot 18 u in Feestzaal 't Dorp, Kapelstraat 15 Hoboken.

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 27 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 7 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
BE81 5230 8065 0424 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 40 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening **BE56 2930 2120 7588** van Natuurpunt vzw, **Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "7742 Reservaatfonds Hobokense Polder"**.

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be
Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be
Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie en lay out Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be
Ria Thys en Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie, penningmeester en webmaster:
leden@hobokensepolder.be - webmaster@hobokensepolder.be
Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be
Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Propaganda:
André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829 19 10

Goudklompjes:
Paarden en runderen:
André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81
Natuurbeheer en contacten voor scholen:
Roger Desmedt, Vlaamse Kunstlaan 68/3, 2020 Antwerpen, 03/ 237 97 47

De **Polderwandelingen** worden verzorgd door onze natuurgidsen van Natuurpunt Hobokense Polder

Een wandeling in de Hobokense Polder aanvragen?
Hoe doe je dat?

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: www.hobokensepolder.be
Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's en videoclips van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, laatste info, ...

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde donderdag van de maand om 20 u in zaal Moretus, Berkenrodelei 34 te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Met dank aan de fotografen van naaststaande fotoreportage:
Luk Smets, Wout Janssens

Volg ons op Facebook

Erfgoed

in de

Hobokense Polder

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- Zat 3 okt Herfsttrektellingen op Scheldedijk
- Zon 4 okt **Maashorst en Brobbelbies (NL)**
- Zon 4 okt Zwerfvuilactie Hobokense Polder
- Za 10 okt **Natuurbeheer in Hollebeekvallei**
- WE 17/18 **Wildwatervogeltellingen**
- Zo 18 okt Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Do 22 okt Bestuursvergadering in Moretus
- Zo 25 okt **De Wijers en Domein Kiewit (Hasselt)**
- Za 31 okt **Heksentocht in de Hobokense Polder**
- Zon 1 nov Zwerfvuilactie Hobokense Polder
- Wo 11 nov **Dagwandeling Brussel-Halle**
- WE 14/15 **Wildwatervogeltellingen**
- Do 19 nov Bestuursvergadering in Moretus
- Za 21 nov **Dag van de Natuur in de Hobokense Polder**
- Za 28 nov **SOVON Landelijke Vogeldag (NL)**
- Zon 6 dec Ganzentocht Noorderkempen
- Zon 6 dec Zwerfvuilactie Hobokense Polder
- WE 12/13 **Wildwatervogeltellingen**
- Zo 13 dec Natuurbeheer in de Hobokense Polder
- Do 17 dec Bestuursvergadering in Moretus
- Zo 10 jan **Polderborrel**

Natuurbeheer: Onze Goudklompjes werken elke woensdag in de Polder en dit van 9 u tot ca 13 à 14 u.
Voor info: contacteer André Van Langenhove,
03/288 00 81
Info natuurbeheer scholen: Roger Desmedt, 03/237 97 47

Artikels voor het volgende Polder.blad - met
verschijningsdatum 1 januari 2016 - dienen bij de redac-
tie te zijn op **30 november 2015**
(zie colofon, blz. 30)

www.hobokensepolder.be